

Luonnos 6.6.2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain 9 luvun 1 ja 10 §:n muuttamisesta ja eräistä siihen liittyvistä laeista

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilakia, sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia, mielenterveyslakia, vankeuslakia, valvotusta koevapaudesta annettua lakia, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia, pakkokeinolakia, yhdistelmä-rangaistuksen täytäntöönpanosta annettua lakia, ulosottoaarta, asevelvollisuuslakia, sotilaskurinpidoista ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettua lakia, siviilipalveluslakia sekä työtaturma- ja ammattitautilakia. Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi laki eräiden poliisin virka-apukustannusten korvaamisesta.

Poliisilaissa säädettäisiin poliisin antaman virka-avun maksullisuudesta. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta oikeuksista annetun lain nojalla poliisin antama virka-apu olisi maksutonta lastensuojelutehtävissä ja sosiaalipäivystyksen tehtävissä. Poliisin antama virka-apu säilytettäisiin maksuttomina niissä tehtävissä, jotka olisivat säädetty edellä mainituissa muissa laeissa.

Esityksen tavoitteena on lisätä niiden henkilöiden suojaa, jotka ovat yhteiskunnassamme erityisen haavoittuvassa asemassa. Samalla pyritään turvaamaan poliisin ja sosiaalihuollon viranomaisten mahdollisuudet hoitaa niille laeissa säädetty tehtävät.

Esitys tukee pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman tavoitetta lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä ja ensisijaisuudesta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi.....	6
2.1 Poliisin antama virka-apu.....	6
2.1.1 Poliisin antama virka-apu poliisilain nojalla.....	6
2.1.2 Poliisin antama virka-apu lastensuojeluasioissa	7
2.1.3 Poliisin antama virka-apu sosiaalipäivystyksen tehtävissä	9
2.2 Polisin antaman virka-avun kustannusten korvaaminen	11
2.2.1 Laki eräiden poliisin virka-apukustannusten korvaamisesta.....	11
2.2.2 Valtion maksuperustelaki ja poliisin suoritteiden maksullisuudesta annettu sisäministeriön asetus.....	11
3 Hyvinvointialueiden perustaminen ja niiden rahoitus	12
4 Tavoitteet	13
5 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	13
5.1 Keskeiset ehdotukset.....	13
5.2 Pääasialliset vaikutukset.....	14
5.2.1 Yleisiä huomiota vaikutusarvioinneista	14
5.2.2 Taloudelliset vaikutukset	14
5.2.3 Viranomaisvaikutukset.....	16
5.2.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	16
5.2.4.1 Lapsivaikutukset	16
5.2.4.2 Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon	17
5.2.4.3 Vaikutukset turvallisuuden tunteeseen ja kokemukseen	18
6 Muut toteuttamisvaihtoehdot	19
6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	19
6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	19
6.2.1 Ruotsi	19
6.2.2 Norja.....	19
6.2.3 Tanska	20
7 Lausuntopalaute.....	20
8 Säännöskohtaiset perustelut.....	20
8.1 Poliisilaki	20
8.2 Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista	21
8.3 Mielenterveyslaki.....	21
8.4 Rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvät säädökset.....	21
8.5 Ulosottokaari.....	22
8.6 Asevelvollisuuslaki	22
8.7 Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa	22
8.8 Siviilipalveluslaki.....	22
8.9 Työtapaturma- ja ammattitautilaki.....	22

Luonnos 6.6.2022

8.10 Laki eräiden poliisin virka-apukustannusten korvaamisesta annetun lain kumoamisesta.....	22
9 Laki alemman asteinen sääntely	23
10 Voimaantulo	23
11 Toimeenpano ja seuranta	23
12 Suhde muihin esityksiin.....	23
12.1 Suhde talousarvioesitykseen	23
13 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	23
LAKIEHDOTUKSET	27
1. Laki poliisilain 9 luvun 1 § ja 10 §:n muuttamisesta	27
2. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 22 §:n muuttamisesta.....	29
3. Laki mielenterveyslain 31 §:n muuttamisesta	30
4. Laki vankeuslain 1 luvun 11 §:n muuttamisesta	31
5. Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 38 §:n muuttamisesta.....	32
6. Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 24 ja 35 §:n muuttamisesta.....	33
7. Laki pakkokeinolain 2 luvun 12 j §:n muuttamisesta	34
8. Laki yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 20 ja 30 § muuttamisesta.....	35
9. Laki ulosottoaaren 3 luvun muuttamisesta.....	36
10. Laki asevelvollisuuslain 125 §:n muuttamisesta.....	38
11. Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 38 a §:n muuttamisesta.....	39
12. Laki siviilipalveluslain 103 §:n muuttamisesta	40
13. Laki työtaturma- ja ammattitaitulain 253 ja 254 §:n muuttamisesta	41
14. Laki eräiden poliisin virka-apukustannusten korvaamisesta annetun lain kumoamisesta.....	42
LIITE	43
RINNAKKAISTEKSTIT	43
1. Laki poliisilain 9 luvun 1 § ja 10 §:n muuttamisesta	43
2. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 22 §:n muuttamisesta.....	45
3. Laki mielenterveyslain 31 §:n muuttamisesta	46
4. Laki vankeuslain 1 luvun 11 §:n muuttamisesta	47
5. Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 38 §:n muuttamisesta.....	48
6. Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 24 ja 35 §:n muuttamisesta.....	49
7. Laki pakkokeinolain 2 luvun 12 j §:n muuttamisesta	50
8. Laki yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 20 ja 30 § muuttamisesta.....	51
9. Laki ulosottoaaren 3 luvun muuttamisesta.....	53
10. Laki asevelvollisuuslain 125 §:n muuttamisesta.....	56
11. Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 38 a §:n muuttamisesta.....	57
12. Laki siviilipalveluslain 103 §:n muuttamisesta.....	58

Luonnos 6.6.2022

13. Laki työtaturma- ja ammattitautilain 253 ja 254 §:n muuttamisesta59

Luonnos 6.6.2022

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Poliisin suoritteiden maksullisuudesta annetussa asetuksessa jo pitkään säädetystä virka-avun maksullisuudesta huolimatta poliisin antamasta virka-avusta ei ollut peritty siitä aiheutuneita kustannuksia ennen kuin Poliisihallitus uudisti poliisin virka-apumenettelyn ohjeistuksen ja laskutus käytännön syksyllä 2020. Muuttuneen ohjeistuksen jälkeen sisäministeri Ohisalo antoi sisäministeriön poliisiosastolle toimeksiannon tarkastella sääntelyä siten, että lastensuojelulle ja sosiaalipäivystykselle annettava poliisin virka-apu olisi maksutonta.

Valtioneuvoston oikeuskansleri totesi lausunnossaan, jonka hän antoi poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2021 annetun asetuksen 6 §:n muuttamisen yhteydessä, että lastensuojelussa sijaishuollosta luvattomasti poistuneet tai kateissa olevat lapset, ja lapset, joiden saattaminen takaisin sijaishuoltoon vaatii erityisiä saattamista turvaavia järjestelyitä, ovat erityisen haavoittuvassa asemassa oleva henkilöryhmä. Viranomaistoiminnan maksullisuutta ja siitä tehtäviä poikkeuksia on perusteltua tarkastella myös siitä näkökulmasta, kuinka ne mahdollistavat tehokkaasti viranomaistoiminnan erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden suojelemiseksi.

Säädettävien asioiden taustalla on myös pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman kohta 3.6 Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi. Tavoitteena on muun muassa lapsi- ja perheystävällisyyden edistäminen. Lasten ja nuorten hyvinvointi on ensisijaista. Keinoina on muun muassa hyvinvoinnin vahvistaminen.

1.2 Valmistelu

Sisäministeriö asetti 13.10.2021 lainsäädäntöhankkeen poliisin lastensuojelulle ja sosiaalipäivystykselle antaman virka-avun maksuttomuutta koskeväksi sääntelyksi. Hankkeen valmistelusta vastasi työryhmä, jossa jäseninä olivat sisäministeriön edustajien lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön ja Poliisihallituksen edustajat.

Hankkeessa kuultiin Lapsiasiavaltuutettua, Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikuntaa ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta.

Asiaa käsiteltiin hyvinvointialuelouden ja hallinnon neuvottelukunnassa x.x.2022.

Esityksestä pyydettiin lausunto seuraavilta tahoilta:

Valtioneuvoston oikeuskansleri, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, ministeriöt, Ensi- ja turvakotien liitto, Espoon kaupunki, Helsingin kaupunki, Hämeenlinnan kaupunki, Hätäkeskuslaitos, Jyväskylän kaupunki, Kuopion kaupunki, Lapsiasiavaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta, Pelastakaa Lapset ry, Poliisihallitus ja sen alainen hallinto, Porin kaupunki, Rikosseuraamuslaitos, Rovaniemen kaupunki, Suomen kuntaliitto ry, Tapaturmavakuutuskeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Turun kaupunki, Ulosottolaitos, Valtion koulukodit, Vantaan kaupunki ja Yhdenvertaisuusvaltuutettu.

Esitysluonnos, annetut lausunnot ja lausuntoyhteenveto ovat julkisessa palvelussa osoitteessa:

Luonnos 6.6.2022

[Poliisin lastensuojelulle ja sosiaalipäivystykselle antaman virka-avun maksuttomuus - Sisäministeriö \(intermin.fi\).](#)

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Poliisin antama virka-apu

2.1.1 Poliisin antama virka-apu poliisilain nojalla

Poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisien sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Pykälän 2 momentin mukaan, jos on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi, poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi.

Poliisi voi antaa virka-apua viranomaiselle tai yksityiselle henkilölle vain, jos siitä säädetään laissa. Perussäännös poliisin antamasta virka-avusta on poliisilain 9 luvun 1 §:ssä. Pykälän mukaan poliisin on annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle virka-apua, jos niin erikseen säädetään. Poliisin on annettava virka-apua muulle viranomaiselle myös laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään. Poliisi antaa virka-apua vain silloin, kun toimivaltaisen viranomaisen virkatoimen tai muun laillisen oikeuden toteuttaminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttämistä.

Mainitun virka-apua koskevan säännöksen mukaan poliisi antaa virka-apua yksityiselle henkilölle, jos se on välttämätöntä hänen laillisiin oikeuksiinsa pääsemiseksi ja oikeuden loukkaus on ilmeinen. Virka-avun antamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksityistä estetään pääsemästä oikeuksiinsa ja oikeuksiin pääseminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttämistä. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun parisuhde on päätynyt eroon ja toinen puoliso, johon kohdistuu väkivallan uhka, haluaa hakea tarvitsemaansa ei-riidanalaista välttämätöntä irtainta omaisuutta, kuten vaatteita, puolisoiden yhteisestä kodista (katso tarkemmin eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu 17.5.2005, diaarinumero 2308/4/03).

Päätöksen virka-avun antamisesta tekee päällystöön kuuluva poliisimies, jollei laissa toisin säädetä.

Rajanveto poliisilain 9 luvun 1 §:ssä tarkoitetun virka-avun ja poliisilain 1 luvun 1 §:n mukaisen perustehtävän välillä voi olla tulkinnanvarainen. Poliisi antaa virka-apupyynnön perusteella virka-apua toiselle viranomaiselle, jotta viranomainen pystyisi suorittamaan sille säädetyn virkatehtävän tai yksittäisen hallintotoimen esteettä ja häiriöttä, mutta virka-aputehtävä voi muuttua poliisin perustehtäväksi, jos virka-avun pyytjä joutuu tehtävän aikana väkivallan tai sen uhan kohteeksi.

Poliisin antamaa virka-apua tarkasteltaessa on otettava huomioon poliisilain 1 luvun 6 §:n 2 momentti, jonka mukaan poliisin tehtävät on hoidettava tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

Luonnos 6.6.2022

2.1.2 Poliisin antama virka-apu lastensuojeluasioissa

Ensisijainen vastuu lapsen hyvästä huolenpidosta ja kasvatuksesta on lapsen vanhemmilla. Lapsi ja vanhemmat saavat tukea kasvatustehtävänsä peruspalveluiden piiristä, joiden sisällä toimii myös ehkäisevä lastensuojelu. Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan lapsen mahdollisten palvelun ja suojelun tarpeiden tunnistamista ja ohjaamista esimerkiksi palvelutarpeen arvioinnin piiriin ilman lastensuojelun asiakkuutta. Viimesijainen vastuu lapsen hyvinvoinnin turvaamisesta on lapsi- ja perhekohtaisella lastensuojelulla, jota toteutetaan asiakassuunnitelman mukaisesti. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun piiriin tullaan silloin, kun lapsen lastensuojelun tarve on todettu ja sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden keinot eivät yksin riitä turvaamaan lapsen hyvinvointia ja suotuisaa kehitystä. Lastensuojelun asiakkuuden edellytyksistä säädetään lastensuojelulaisissa (417/2007). Lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa lapsi on lastensuojelun asiakas. Lapsen tai nuoren tulee ensisijaisesti saada tarvitsemiaan yleisiä sosiaali- ja terveystalveluja.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä *sosiaalihuollon asiakaslaki*) 22 §:n mukaan sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta. Virka-avun antajan tulee salassapitovelvollisuuden estämättä ilmaista sosiaalihuollon viranomaiselle virka-aputehtävän tiedot.

Lastensuojelulain 26 §:n 1 momentin mukaan lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Sosiaalihuoltoasian tai lastensuojeluasian vireilletulon jälkeen lapsen yksilöllistä tilannetta voidaan selvittää palvelutarpeen arvioinnin aikana. Ratkaisu palvelutarpeen arvioinnin aloittamisesta on tehtävä seitsemän päivän sisällä asian vireilletulosta. Palvelutarpeen arviointi perustuu sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 §:ään, ja sen aikana arvioidaan niin lapsen sosiaalihuollon kuin lastensuojelun palveluiden tarvetta. Palvelutarpeen arvioinnin aikana lapsi on sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa, mutta palvelutarpeen arvioinnin aikana lapsen yksilöllisen tilanteen edellyttämällä tavalla myös lastensuojelun tarve.

Lastensuojelulain 26 §:n 2 momentin mukaan lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Kiireellinen lastensuojelun tarpeen arviointi voi tarkoittaa kiireellisesti arvioitavia lastensuojelun tukitoimen tarvetta sosiaalihuollon asiakkuuden aikana tai lastensuojelun asiakkuudessa.

Erityisesti lapsen kiireellisen lastensuojelun tarpeen arviointiin liittyvät tehtävät voivat kuulua poliisin perustehtäviin. Jos lapsi on esimerkiksi joutunut rikoksen uhriksi tai tilanteeseen liittyy konkreettinen väkivallan uhka, kyseessä on poliisin perustehtävään kuuluva tehtävä. Sosiaalihuollon viranomaisen voi myös pyytää poliisin virka-apua tilanteissa, joissa sosiaalihuollon viranomaisen virkatehtävän suorittaminen estetään. Virka-apu on tarpeellista esimerkiksi tilanteissa, joissa sosiaalihuollon viranomaiselta estetään pääsy asuntoon, jossa on lapsi ja lapsen tilanne on arvioitu sellaiseksi, että kiireellinen lastensuojelun tarve on viipymättä arvioitava. Poliisin virka-apua voidaan tarvita myös sijaishuoltopaikastaan luvatta poistuneen tai sinne palaamatta jättäneen lapsen palauttamiseksi, mikäli lapsi ei suostu palaamaan sijaishuoltopaikastaan työntekijöiden kanssa. Sijaishuoltopaikastaan luvatta poistuneen lapsen palauttamista koskevassa tilanteessakin voi olla kysymys poliisin perustehtävästä, jos lapsi on esimerkiksi välittömässä ja vakavassa henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, turvallisuutta tai terveyttä uhkaavassa vaarassa ja lapsi ei kykene huolehtimaan itsestään. Virka-aputehtävä voi muuttua

Luonnos 6.6.2022

poliisin perustehtäväksi esimerkiksi silloin, kun sosiaalihuollon työntekijät joutuvat tehtävälleen konkreettisen väkivallan tai väkivallan uhkan kohteeksi.

Lastensuojelulain 8 luvussa säädetään lapsen kiireellisestä sijoituksesta ja 9 luvussa huostaanotosta. Lastensuojelulain 40 §:ssä eritellään perusteet, joiden toteutuessa lapsi on otettava huostaan ja hänelle on järjestettävä sijaishuolto. Lapsi voidaan vastaavin perustein myös sijoittaa kiireellisesti lastensuojelulain 38 §:n mukaisesti. Toimenpiteiden perusteena voi olla lapsen terveyden ja kehityksen vakava vaarantuminen lapsen huolenpidossa tai muissa kasvuolosuhteissa olevien puutteiden vuoksi. Lisäksi perusteena voi olla lapsen päihteiden käyttö, rikollinen teko, jota ei ole pidettävä vähäisenä, tai muu vastaava käyttäytyminen, joka vaarantaa vakavasti lapsen terveyttä tai kehitystä. Lastensuojelulain 45 § mukaan lapsen ollessa huostassa, sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta.

Lastensuojelulain 10 luvussa säädetään sijaishuollosta. Lain 49 §:n mukaan sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Virka-apu luvatta sijaishuoltopaikastaan poistuneiden lasten noutamiseksi, ja kuljettamiseksi takaisin sijaishuoltopaikkaansa sekä virka-apu lapsen kiinniottamiseksi perustuvat lastensuojelulakiin ja poliisilakiin. Lastensuojelulain 69 a §:ssä säädetään luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisesta. Pykälän mukaan sijaishuoltopaikastaan luvatta poissa olevan tai sinne palaamatta jääneen lapsen voi noutaa vain lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva työntekijä, sosiaalityöntekijä tai muu toimivaltainen viranomainen. Sijaishuoltopaikastaan luvatta poissaolevat lapset ovat haavoittuvassa asemassa ja usein konkreettisesti vaarassa. Näiden lasten riski joutua esimerkiksi hyväksikäytön tai rikosten uhriksi on suuri. Lisäksi osa näistä lapsista vaarantaa hyvinvointiaan päihteiden käytöllä ja osa syyllistyy rikoksiin.

Ongelmia liittyen lapsen palauttamiseksi sijaishuoltopaikkaansa on esiintynyt tilanteissa, joissa lapsi on löytynyt, mutta ei suostu palaamaan vapaaehtoisesti. Lastensuojelulaitoksen työntekijöillä ei ole oikeutta lapsen kiinnipitämiseen ja voimakeinojen käyttöön näissä tilanteissa. Lapsen kiinnipitämisestä lastensuojelun sijaishuollossa on säädetty erikseen lastensuojelulaissa, mutta säännös ei sovellu tilanteisiin, joissa lapsi on poistunut luvatta sijaishuoltopaikastaan eikä halua palata takaisin. Kuten todettua, poliisilain 2 luvun 2 §:n nojalla 1 momentin mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni henkilö hänen suojaamiseksi henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, turvallisuutta tai terveyttä välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta, jos henkilö ei kykene pitämään huolta itsestään eikä vaaraa voida muuten poistaa tai henkilöstä huolehtia muilla keinoin. Pykälän 2 momentin mukaan jos 1 momentin mukaan kiinni otettu on alle 18-vuotias, hänet on viipymättä luovutettava huoltajalleen tai, jollei se ole mahdollista, lastensuojeluviranomaiselle.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan tehtävänä on turvata perusoikeuksien ja ihmisoi-
keuksien toteutuminen. Poliisin antama virka-apu on julkisen vallan käyttämistä tilanteessa, jossa sosiaalihuollon viranomainen on pyytänyt poliisin virka-apua omassa tehtävässään, jossa lapsi tai muu henkilö estää tai muuten vastustaa virkatehtävän hoitamista.

Suurin osa lastensuojelun kotikäynneistä tehdään ilman poliisin tai muun toimijan virka-apua riippumatta siitä, onko lapsi jo lastensuojelun asiakas vai onko kyse kiireellisen lastensuojelutarpeen arvioinnista. Erityisesti lastensuojelun asiakkaana olevien perheiden kohdalla

Luonnos 6.6.2022

lastensuojelulla on tietoa mahdollisesta lapsen tai vanhempien päihteiden käytöstä, mielenterveysongelmista tai aggressiivisesta käyttäytymisestä, joka voi edellyttää poliisin virka-apua turvaamaan lastensuojelun virkatehtävää.

Virka-avun pyytäminen on viimesijainen keino ja sosiaalihuollon viranomaisen tekee poliisille virka-apupyynnöksi tilanteissa, joissa viranomaisen ei esimerkiksi voi turvallisesti selvittää lapsen lastensuojelun tai lastensuojelun kiireellisten palveluiden tarvetta. Sosiaalihuollon viranomaisen pyytää poliisilta virka-apua, mikäli lapsen huoltajat eivät suostu yhteistyöhön ja vaarana on, että virkatoimi yritetään estää.

Virka-apupyynnön poliisille voi tehdä sosiaalihuollon viranomaisen. Pyyntöjä ovat koskeneet käytännössä muun muassa laitoksista poistuneiden lasten etsintää, noutamista, kiinniottamista ja kuljettamista takaisin laitoksiin.¹

Vuonna 2021 poliisi käsitteli 4 760 lastensuojeluviranomaisen tekemää virka-apupyynnöksiä.

2.1.3 Poliisin antama virka-apu sosiaalipäivystyksen tehtävissä

Sosiaalipalveluja on järjestettävä sosiaalihuoltolain 11 §:n mukaisesti tueksi jokapäiväisestä elämästä selviytymiseen, asumiseen liittyvään tuen tarpeeseen, taloudellisen tuen tarpeeseen, sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi, lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä muusta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen, äkillisiin kriisitilanteisiin liittyvään tuen tarpeeseen, lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi, päihteiden ongelmakäytöstä, mielenterveysongelmasta sekä muusta sairaudesta, vammasta tai ikääntymisestä aiheutuvaan tuen tarpeeseen, muuhun fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen tai kognitiiviseen toimintakykyyn liittyvään tuen tarpeeseen sekä tuen tarpeessa olevien henkilöiden omaisten ja läheisten tukemisesta.

Sosiaalihuoltolain 12 §:n mukaan jokaisella kunnassa oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Sosiaalihuoltolain 13 §:n 1 momentin mukaan lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada viipymättä lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut. Palveluja on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina niitä tarvitaan. Pykälän 2 momentin mukaan palvelujen on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa.

Välttämättömän turvan ja huolenpidon tarvetta voi olla esimerkiksi perheiden lastensuojelutilanteissa, nuorten kriisitilanteiden hoitamisessa sekä perheväkivaltatilanteissa, joissa sosiaalivierokäytön läsnäoloa tarvitaan poliisin toimenpiteiden lisäksi. Myös onnettomuudet sekä muut vaaratilanteet aiheuttavat sosiaalisen avun tarvetta vuorokauden ajasta riippumatta. Tällaisia ovat esimerkiksi tulipalot, liikenneonnettomuudet, läheisen äkilliset kuolemat, katoamiset, heitteillepanot, turvattomuus, rikoksen uhriksi joutuminen sekä laajat suuria ihmisryhmiä koskevat häiriötilanteet. Avohoidon lisääntyminen on tuonut mukanaan sen, että erilaista äkillistäkin avuntarvetta tulee kotona useammin kuin ennen esimerkiksi ikääntyneille henkilöille.

Kiireelliset sosiaalihuollon tehtävät ovat luonteeltaan sellaisia, että ne vaativat sosiaalihuollon viranomaiselta välittömiä toimenpiteitä ja asiakkaan mahdollinen sosiaalihuollon tarve tulee

¹ Poliisihallituksen ohje poliisin operatiivisesta virka-aputoiminnasta (POL-2020-42250, 12.9.2020) ja ohjeen liite poliisin virka-avusta lastensuojelulain nojalla sijoitettujen lasten tavoittamiseksi.

Luonnos 6.6.2022

pystyä arvioimaan vuorokauden ajasta riippumatta, myös yöaikaan. Suurin osa sosiaalihuollon välittömästä tarpeesta arvioidaan yksin sosiaalipäivystyksessä tai tarpeen arvioi muu päivystyksestä vastaava taho. Poliisilta pyydetään virka-apua tilanteissa, joissa virkatehtävää ei voida suorittaa lainkaan tai sen suorittamista yritetään muutoin estää ilman poliisin läsnäoloa.

Sosiaalihuollon asiakaslain 22 §:n mukaan sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta. Säännös antaa yleisperustan virka-avun saamiselle, mutta tarkempi sisällöllinen toimivalta viranomaisen toiminnalle tulee yleensä asiaa koskevasta erityislainsäädännöstä kuten lastensuojelunkin virka-apupyynnöiden osalta.

Sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaan, kun kunnallisen sosiaalihuollon palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää sosiaalihuollon tarpeesta olevasta henkilöstä, hänen on huolehdittava, että henkilön kiireellisen avun tarve arvioidaan välittömästi. Lainsäädännössä on kiinnitetty erityistä huomiota paitsi erityistä tukea tarvitseviin lapsiin, myös yli 75-vuotiaisiin henkilöihin ja henkilöihin, jotka saavat vammaisuuksista annetun lain (570/2007) 9 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaista ylintä hoitotukea. Ikääntyneen väestön palvelutarpeen selvitystä tehtäessä on lisäksi noudatettava, mitä ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista annetussa laissa (980/2012) säädetään.

Sosiaalihuoltolain 29 §:n 1 momentin sosiaalipäivystys on järjestettävä ympärivuorokautisesti kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi kaiken ikäisille. Päivystys on toteutettava siten, että palveluun voi saada yhteyden ympäri vuorokauden ja kiireelliset sosiaalipalvelut voidaan antaa siten kuin sosiaalihuoltolaissa tai muussa laissa säädetään. Päivystävissä yksiköissä on oltava riittävät voimavarat ja osaaminen, jotta palvelun laatu ja asiakasturvallisuus toteutuvat. Sosiaalipäivystyksellisiä tehtäviä hoidetaan myös osana virka-aikaisia sosiaalihuollon yleisiä palveluja esimerkiksi työikäisten palveluissa ja ikäihmisten sosiaalityössä. Tähän vaikuttaa, miten kunta on käytännössä järjestänyt sosiaalipäivystyksen virka-aikana ja virka-ajan ulkopuolella. Virka-aikana päivystysvelvollisuus on usein niillä viranhaltijoilla, joilla on kokonaisvastuu asiakkuuksista. Pykälän 2 momentin mukaan sosiaalipäivystystä toteutettaessa on toimitettava yhteistyössä ensihoitopalvelun, terveydenhuollon päivystyksen, pelastustoimen, poliisin, hätäkeskuksen ja tarpeen mukaan muiden toimijoiden kanssa.

Vielä voimassa olevan sosiaalihuoltolain (710/1982) 41 §:n 1 momentin mukaan milloin sosiaalihuollon ilmeisessä tarpeessa olevan henkilön etu terveyden, kehityksen tai turvallisuuden vakavan vaarantumisen vuoksi sitä välttämättä vaatii eikä sosiaalihuollon tarve muutoin ole selvitetävissä, sosiaalityöntekijällä on oikeus 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimielimen määräämän johtavan sosiaalihuollon viranhaltijan määräyksestä huollon tarpeen selvittämiseksi päästä tällaisen henkilön asuntoon tai muuhun olinpaikkaan. Pykälän 2 momentin mukaan milloin asuntoon tai olinpaikkaan pääseminen estetään, on sosiaaliviranomaisen pyydettävä sosiaalihuollon asiakaslain 22 §:ssä tarkoitettua virka-apua poliisiviranomaiselta.

Lisäksi on huomioitava, että Suomea sitovat useat kansainväliset sopimukset kuten Lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59-60/1991), Euroopan neuvoston yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan (SopS 87-88/2011), Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (SopS 52-53/2015) sekä yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (27/2016).

Vuonna 2021 poliisi käsitteli 1 969 sosiaalipäivystyksen tekemää virka-apupyynnöitä.

Luonnos 6.6.2022

2.2 Poliisin antaman virka-avun kustannusten korvaaminen

2.2.1 Laki eräiden poliisin virka-apukustannusten korvaamisesta

Poliisilaissa ei säädetä poliisin antaman virka-avun maksullisuudesta tai maksuttomuudesta. Ainoa virka-avun kustannusten korvaamiseen liittyvä laintasoinen säädös on laki eräiden poliisin virka-apukustannusten korvaamisesta (259/1956). Laki on tullut voimaan 1.7.1956. Laissa säädetään poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua kunnalliselle yhdyskunnalle tai sen laitokselle tai yleiseksi huoltolaitokseksi hyväksytylle yksityiselle laitokselle henkilöön kohdistuvan pakkotoimenpiteen toteuttamista varten. Poliisin antamasta virka-avusta kunnalliselle yhdyskunnalle tai sen laitokselle aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista, oman poliisipiirin alueella kuitenkin niin, kuin siitä erikseen säädetään tai määrätään. Yksityiselle laitokselle aiheutuneet kustannukset korvataan oman poliisipiirin alueella valtion varoista, niin kuin siitä erikseen säädetään tai määrätään.

Jos poliisin on yksityiselle laitokselle tarkoitettua virka-apua antaessaan matkustettava oman poliisipiiriin ulkopuolelle, korvataan virka-avun antamisesta aiheutuneet kustannukset lääninhallituksen toimesta valtion varoista, mikäli virka-apua on annettu esimerkiksi laitoksesta luvattomasti poistuneen tai poisjääneen henkilön palauttamiseksi laitokseen. Jos kustannusten korvaamisesta syntyy erimielisyyttä, on asia saatettava sen läänin lääninhallituksen ratkaistavaksi, jonka alainen virka-apua antanut poliisimies on. Läninhallituksen päätökseen ei voida hakea muutosta.

Laissa säädetään lisäksi, että kustannusten suorittamisessa, jotka kaupungin poliisilaitokselle aiheutuvat virka-avun antamisesta oman poliisipiirin alueella, noudatettakoon, mitä poliisilaitoksen menoista on erikseen säädetty.

Laissa säädetään muun ohella korvattavista kustannuksista ja aiheettomien virka-apupyyntöjen korvaamisesta.

Kuntien ja poliisin hallinnolliset rakenteet ja tehtävät sekä niihin liittyvät toimivaltuudet ovat muuttuneet lain voimaantulon jälkeen. Koska laki on jo vanhentunut ja tulkinnanvarainen, se olisi kumottava.

2.2.2 Valtion maksuperustelaki ja poliisin suoritteiden maksullisuudesta annettu sisäministeriön asetus

Valtion virastojen ja laitosten maksullista toimintaa sääntelevä yleislaki on valtion maksuperustelaki (jäljempänä *maksuperustelaki*, 150/1992), jonka lisäksi maksullista toimintaa säätelevät erityislait. Maksuperustelaissa säädetään valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuudesta ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista ja maksujen muista perusteista.

Virka-avun maksullisuudesta säädetään poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2022 annetussa sisäministeriön asetuksessa (1191/2021, jäljempänä *maksuasetus*). Maksuasetuksen mukaan maksuperustelain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuja maksullisia julkisoikeudellisia suoritteita, joista poliisi perii omakustannusarvon mukaiseksi määräämänsä maksun, ovat muun ohella virka-apu luonnollisille ja oikeushenkilöille sekä poliisihallinnon ulkopuolisille viranomaisille, lukuun ottamatta ulosottoasioita, rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevia asioita, virka-apua Puolustusvoimille ja siviilipalveluslain (1446/2007) 103 §:ssä, mielenterveyslain (1116/1990) 31 §:ssä sekä työtapaturma ja ammattitaitulain (459/2015) 253 ja 254 §:ssä tarkoitettua virka-apua.

Luonnos 6.6.2022

Lastensuojelua koskevasta virka-avusta on ryhdytty perimään maksua 1.10.2020 lähtien Poliisihallituksen antaman ohjeen mukaisesti. Esimerkiksi lastensuojelulaitoksesta luvatta poistuneesta lapsesta tapahtuva etsintäkuulutuksen tallentaminen tietojärjestelmään on maksullisista toimintaa, ellei kyseessä ole henkilön tallentaminen järjestelmään kadonneeksi.

Virka-apu on lakisääteistä viranomaistoimintaa, johon maksuperustelakia ei yleisen tulkinnan mukaan sovelleta. Tämän vuoksi poliisin antaman virka-avun maksullisuudesta olisi säädettävä perustuslain 81 §:n 2 momentissa edellyttämällä tavalla laissa. Siten myös poikkeaminen virka-avun maksullisuudesta edellyttäisi laintasoista säätelyä. Poliisin lastensuojeluviranomaiselle tai sosiaalipäivystykselle antaman virka-avun maksuttomuudesta olisi tämän esityksen tavoite huomioiden säädettävä laissa. Myös ne asiaryhmät, joiden maksuttomuudesta säädetään voimassa olevassa maksuasetuksessa, olisi säädettävä maksuttomiksi lain tasolla kuten tämän lainsäädäntöhankkeen asettamispäätöksessä todetaan.

3 Hyvinvointialueiden perustaminen ja niiden rahoitus

Hyvinvointialueiden perustaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa (sote-uudistus) perustettiin hyvinvointialueita sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansäätämistä annettuna lain (616/2021, jäljempänä *voimaansäätämislaki*) nojalla. Hyvinvointialueesta annettuna lain (611/2021) 2 §:n mukaan hyvinvointialue on julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto siten kuin laissa säädetään.

Hyvinvointialueesta annettuna lain 7 §:ssä säädetään järjestämisvastuusta. Pykälän 1 momentin mukaan hyvinvointialue vastaa muun muassa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuna lain (612/2021) 8 §:n nojalla hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan. Voimaansäätämislain 4 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuna lain mukainen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä annettuna lain mukainen pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille 1.1.2023. Sote-uudistus ei koskenut Ahvenanmaan maakuntaa, eikä Ahvenanmaan maakunnassa olevilta kunnilta siirry pois tehtäviä.

Helsingin kaupungin ja Uudenmaan hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudella maalla annettuna laissa (615/2021). Mainittuna lain 4 §:n mukaan Uudenmaan hyvinvointialueilla ja Helsingin kaupungilla on ensisijainen vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä asukkailleen sekä muille henkilöille Uudenmaan maakunnassa. Lain 17 §:n mukaan Helsingin kaupungin järjestäessä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä sovelletaan, mitä säädetään hyvinvointialueesta annettuna lain 7 §:ssä järjestämisvastuusta. Voimaansäätämislain nojalla laki tulee voimaan 1.1.2023.

Hyvinvointialueiden rahoitus

Hyvinvointialueiden rahoituksesta säädetään hyvinvointialueiden rahoituksesta annettuna laissa (617/2021, jäljempänä *rahoituslaki*). Rahoituslakia sovelletaan valtion rahoituksen myöntämiseen hyvinvointialueesta annettuna laissa tarkoitettujen hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien kustannusten kattamiseen.

Hyvinvointialueiden rahoitus perustuu kattavaan valtion rahoitukseen ja maksu- ja myyntituottoihin. Hyvinvointialueilla ei ole verotusoikeutta. Rahoituslain mukainen valtion rahoitus on

Luonnos 6.6.2022

hyvinvointialueelle yleiskatteellista. Valtionrahoituksen koko maan tason määräytymisestä vuoden 2023 lähtötilanteesta säädetään rahoituslain 34 §:ssä. Pykälän mukaan hyvinvointialueiden valtion rahoituksen taso perustuu kuntien Valtiokonttorille toimittamiin vuoden 2022 talousarviotietoihin kunnilta hyvinvointialueille siirtyvien sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien kustannusten yhteismäärästä. Lisäksi otetaan huomioon palvelutarpeen, kustannustason ja tehtävien muutokset. Edelleen lähtötilanteen rahoitus tarkistetaan kuntien Valtiokonttorille toimittamien palvelukohtaisten tilinpäätöstietojen perusteella siten, että vuoden 2024 rahoituksen perusteena on tarkistettu rahoituksen taso.

Rahoituslain 35 §:n mukaan hyvinvointialueiden rahoituksessa otetaan huomioon siirtymätauksena laskennallisten kustannusten mukaisen rahoituksen ja hyvinvointialueen alueen kuntien toteutuneiden kustannusten erotus pykälässä tarkemmin säädetyn perustein.

4 Tavoitteet

Poliisi antaisi virka-apua lastensuojelulle ja lastensuojelun tarpeen arviointia suorittavalle sosiaalihuollon viranomaiselle maksuttomasti, jotta varmistetaan lasten hyvinvointi, oikeus turvalliseen ja terveelliseen elinympäristöön, henkinen ja fyysinen koskemattomuus sekä kasvu ja kehitys. Tavoitteena olisi siten vahvistaa lapsen edun toteutumista.

Poliisin virka-avun maksuttomuudella sosiaalipäivystyksen tehtäviä hoidettaessa olisi tavoitteena turvata niiden henkilöiden asemaa, jotka tarvitsevat kiireellisesti hoivaa, turvaa ja apua, kuten hoivaa vaille jääneet lapset ja nuoret sekä ikääntyneet henkilöt, joiden toimintakyky tai olosuhteet ovat heikentyneet äkillisesti tai he kokevat muutoin turvattomuutta. Poikkeuksella poliisin virka-avun maksullisuuteen sosiaalisista, taloudellisista tai muista näihin verrattavista henkilökohtaisista syistä tavoitellaan erityisesti lähisuhdeväkivallan uhrien oikeutta saada suojaa.

Tavoitteena on säilyttää voimassa olevan maksuasetuksen mukaiset poliisin virka-aputehtävät edelleenkin maksuttomina.

Lisäksi tavoitteena on myös, että ehdotetut säännökset poliisin antaman virka-avun maksullisuudesta mahdollistaisivat tehokkaan viranomaistoiminnan.

5 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

5.1 Keskeiset ehdotukset

Poliisilaissa säädettäisiin poliisin antaman virka-avun maksullisuudesta. Maksullisuudesta olisi mahdollista poiketa, jos se on perusteltua sosiaalisista, taloudellisista tai muista näihin verrattavista henkilökohtaisista syistä.

Sosiaalihuollon asiakaslaissa säädettäisiin, että poliisin antama virka-apu hyvinvointialueen sosiaalihuollon viranomaiselle olisi maksutonta lastensuojelutehtävissä ja sosiaalipäivystyksen tehtävissä.

Mielenterveyslaissa säädettäisiin, että poliisin antama virka-apu olisi maksutonta julkisen terveydenhuollon toimintayksiköille virkasuhteisen lääkärin pyytäessä poliisilta virka-apua kuljetuksessa avustamisessa, potilaan palauttamiseksi sairaalaan ja myös toimittamiseksi sairaalaan.

Vankeuslaissa, valvotusta koevapaudesta annetussa laissa, pakkokeinolaisissa, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa, ja yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta

Luonnos 6.6.2022

annetussa laissa säädettäisiin, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä olisi oikeus saada poliisilta maksutta virka-apua virkatehtävänsä suorittamiseksi.

Ulosottokaareissa säädettäisiin, että poliisi antaisi virka-apua maksutta ulosottomiehelle ja ulosottoylitarkastajalle järjestyksenpidossa, henkilön henkilöllisyyden selvittämisessä ja täytäntöönpanon toimittamiseksi.

Asevelvollisuuslaissa säädettäisiin, että poliisi antaisi virka-apua maksutta asevelvollisen kutsuntaan, tarkastukseen tai palvelukseen noutamisessa. Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta annetussa laissa säädettäisiin, että poliisin antama virka-apu olisi maksutonta rikosten selvittämiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Siviilipalveluslaissa säädettäisiin, että poliisin antama virka-apu olisi maksutonta siviilipalvelusvelvollisen toimittamiseksi palvelukseen.

Tapaturma- ja ammattitautilaissa säädettäisiin, että poliisin antama virka-apu vakuutusyhtiölle ja Tapaturmavakuutuskeskukselle valvontaan liittyvän tarkastuksen tekemistä varten sekä vakuutuslaitokselle tietojen saamiseksi työnantajan asiakirjoista olisi maksutonta.

Eräiden poliisin virka-apukustannusten korvaamisesta annettu laki ehdotetaan kumottavaksi.

5.2 Pääasialliset vaikutukset

5.2.1 Yleisiä huomiota vaikutusarvioinneista

Vaikutusarviointeja tarkasteltaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, mitä tavoitteita tällä esityksellä on (ks. jakso 3). Erityisesti jaksoa vaikutukset turvallisuuden tunteeseen ja turvallisuuden kokemukseen on tärkeää tarkastella tavoitteiden kautta.

5.2.2 Taloudelliset vaikutukset

TARKISTETAAN TALOUSARVION LAATIMISEN YHTEYDESSÄ!

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen. Esityksellä on vaikutuksia poliisin talouteen, hyvinvointialueiden talouteen ja julkiseen talouteen.

Vaikutukset poliisin talouteen

Vuonna 2021 poliisin antamasta maksullisesta virka-avusta kertyi noin 830 000 euron laskutettu tulo. Poliisihallitukselta saatujen tilastotietojen mukaan poliisille tehtiin kyseisenä vuonna noin 19 000 virka-apupyynnöä, joista vajaa 13 000 kuului maksullisen virka-avun luokkaan.

Esityksessä ehdotetaan, että uusiksi maksuttoman virka-avun asiaryhmiksi tulisivat lastensuojelulle ja sosiaalipäivystykselle annettava virka-apu. Vuonna 2021 lastensuojelua koskevia virka-apupyynnöitä tehtiin poliisille noin 4 800. Sosiaaliviranomainen teki poliisille vajaa 2 000 virka-apupyynnöä, joista arvion mukaan noin 550 kytkeytyi sosiaalipäivystykseen. Yhteensä lastensuojelun ja sosiaalipäivystyksen osuuden kaikista maksullista virka-apua koskevista pyynnöistä arvioidaan olleen noin 40 prosenttia. Poliisin tilastoista ja kirjanpidosta ei ole selvitettävissä täsmällisiä toteumatietoja. Myöskään sosiaaliviranomaisilta ei ole saatavilla tilastointitietoa. Poliisin tilastointia on kuitenkin kehitetty ja vastaisuudessa tietoa saadaan tarkemmin.

Luonnos 6.6.2022

Olettaen, että virka-apupyynnöiden määrä säilyy suurin piirtein vuoden 2021 tasolla, voidaan virka-avun antamisesta aiheutuneiden kustannusten perimisestä saatavien tulojen arvioida vähenevän lastensuojelua ja sosiaalipäivystystä koskevan osuuden verran eli laskennallisesti noin 40 prosenttia (330 000 euroa). Arvioon sisältyy kuitenkin epävarmuustekijöitä, sillä virka-avun antamisesta aiheutuvien kustannusten määrä vaihtelee riippuen annettavan virka-avun sisällöstä. Lastensuojeluun liittyvien virka-apuasioden voidaan arvioida olevan keskimääräistä monitahoisempia ja siten aikaa vievämpiä.

Jos lastensuojelulle ja sosiaalipäivystykselle annettavasta virka-avusta aiheutuvaa kustannusta arvioitaisiin käyttämällä perusteena yhden poliisipartion tuntiveloitusta (ä 180 euroa), muodostuisi tästä Poliisihallituksen arvion mukaan kokonaiskustannukseksi noin 930 000 euroa, kun keskimäärin kyseisiä virka-apuja on ollut noin 5 200 vuosittain.

Kuitenkin lastensuojelun ja sosiaalipäivystyksen tekemien virka-apupyynnöiden määrä on nousut jonkin verran viimeisten kolmen vuoden aikana. Johtuen muun muassa pandemian aikana lapsiin ja nuoriin kohdistuneiden rajoitusten negatiivisista hyvinvointivaikutuksista voidaan arvioida, että lastensuojelun virka-avun tarve ei ainakaan tule vähentymään.

Edellä todetun perusteella poliisille virka-avun antamisesta aiheutuneista kustannuksista perittävien maksujen muodostaman tulokertymän arvioidaan pienenevän lastensuojelun ja sosiaalipäivystyksen osuudeksi arvioitavan 550 000 euron verran, jolloin vuosittainen tulokertymä jäisi vajaaseen 300 000 euroon.

Mikäli virka-apua koskevia säännöksiä muutetaan virka-avun sisällön ja laajuuden osalta, vaikuttavat muutokset poliisille virka-avun antamisesta aiheutuviin kustannuksiin, jotka toteutessaan tulee arvioida osana valtion talousarvion laatimista koskevassa menettelyssä.

Vaikutukset hyvinvointialueiden talouteen

Rahoituslain 9 §:n mukaan valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä otetaan täysimääräisesti huomioon hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien laajuuden tai laadun muutos, jos se aiheutuu asianomaista tehtävää koskevasta laista, asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai valtion talousarviosta.

Esityksen taloudelliset vaikutukset on käsitelty hyvinvointialuetalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa x.x.2022.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Virka-avun maksuttomuus sosiaalihuollon viranomaisille vaikuttaisi sekä poliisin talouteen että perustettujen hyvinvointialueiden talouteen.

Jotta virka-avun maksuttomuudesta säättämällä sosiaalihuollon viranomaisille ei olisi vaikutusta poliisin ja hyvinvointialueiden taloudelliseen asemaan, tulisi poliisin toimintamenommentille 26.10.01 lisätä sen menettämä maksutulo. Vastaava summa vähennettäisiin hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoituksen momentilta 28.89.31.

Luonnos 6.6.2022

5.2.3 Viranomaisvaikutukset

Virka-avun maksuttomuudella vaikutettaisiin poliisin ja sosiaalihuollon viranomaisten välisen virka-aputoiminnan sujuvuuteen. Virka-apumenettelyyn ei enää sisältyisi maksun määrittelyä, perintää ja maksamista. Virka-apumenettely edellyttäisi siten vain pyynnön käsittelyn, virka-apupäätöksen tekemisen ja tiedoksiannon sekä virka-aputehtävän suorittamisen.

Virka-avun maksuttomuudella vaikutettaisiin viranomaistoiminnan tehokkuuteen siten, että laskutuksiin ja niiden käsittelyyn menisi vähemmän aikaa kuin jos virka-apu olisi maksullista. Viranomaisille tämä tarkoittaisi kustannussäästöä.

Viranomaisten tiedotusvelvollisuus lisääntyisi hetkellisesti. Poliisilaitoksia ja sosiaalihuollon viranomaisia olisi ohjeistettava lastensuojelulle ja sosiaalipäivystykselle annettavan virka-avun maksuttomuudesta.

5.2.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

5.2.4.1 Lapsivaikutukset

Lapsille kuuluvat lähtökohtaisesti kaikki samat perus- ja ihmisoikeudet kuin aikuisillekin. Lapsen oikeuksista tehty yleissopimus on lakina voimassa oleva lapsia nimenomaisesti koskeva ihmisoikeussopimus (SopS 59–60/1991). Se turvaa osaltaan lasten hyvän elämän ja kasvun perusedellytyksiä sekä kohtelua. Sopimuksessa on neljä keskeistä yleisperiaatetta: lapsen etu (3 artikla 1 kohta), lapsen oikeus saada näkemykset huomioon otetuiksi (12 artikla), syrjinnän kielto (2 artikla) ja lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (6 artikla). Nämä yleisperiaatteet tulee huomioida myös muiden sopimuksen takaamien oikeuksien tulkinnassa, ja sopimusvelvoitteita on syytä tulkita kokonaisuutena.

Perustuslain 19 §:n 1 momentissa oikeus välttämättömään huolenpitoon perusoikeutena jokaiselle, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa. Oikeus välttämättömään huolenpitoon on suoraan perustuslaissa säädetty subjektiivinen oikeus yksilölle kaikissa elämäntilanteissa kuuluvasta vähimmäisturvasta (PeVM 25/1994 vp). Perusoikeusuudistukseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 309/1993 vp) mukaan ihmisarvoisen elämän perusedellytyksiä turvaavat erityisesti oikeus kiireelliseen sairaanhoitoon sekä eräät lasten, vanhusten, vammaisten ja kehitysvammaisten henkilöiden huoltoon kuuluvat tukitoimet. Perustuslain 19 §:n 3 momentti puolestaan velvoittaa julkista valtaa turvaamaan, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistämään väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Säännöksen on katsottu velvoittavan julkista valtaa ylläpitämään lapsiperheisiin kohdistuvia palvelujärjestelmiä ja perhepoliittisia tulosiirtoja (StVL 5/1994 vp, s. 5).

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan 1 kohdassa edellytetty lapsen edun ensisijaisuuden periaate sisältää velvoitteen huolehtia lapsen edun ensisijaisuuden toteutumisesta kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa. Artiklassa tarkoitettu lapsen etu ohjaa poliisin toimintaa ja tämä näkyisi siinä, että poliisi antaisi erityisen haavoittuvassa asemassa olevien lasten suojaamiseen liittyvissä kysymyksissä virka-apua maksuttomasti.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa on tunnistettu myös lastensuojelun sijaishuollossa olevien lasten erityisen suojelun ja tuen tarve. Sopimuksen 20 artiklan 1 kohta velvoittaa valtiota antamaan erityistä suojelua ja tukea lapselle, joka on tilapäisesti tai pysyvästi vailla perheen

Luonnos 6.6.2022

turvaa tai jonka edun mukaista ei ole antaa hänen pysyä perhepiirissä. Esitys vahvistaa näiden lasten asemaa mahdollistamalla maksuttoman virka-avun sijaishuoltopaikastaan luvatta poistuneiden tai palaamatta jättäneiden lasten tavoittamiseksi ja palauttamiseksi sijaishuoltopaikkaansa. Niin kutsutut hatkalaiset ovat erityisessä riskissä joutua rikollisen toiminnan tai hyväksikäytön uhriksi.

Poliisin virka-avun maksuttomuus lastensuojelulle tarkoittaisi sitä, että poliisi tukisi lapsen huolenpidosta vastaavien sosiaalihuollon viranomaisten mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi sekä turvallinen kasvuympäristö ja kehitys. Lapsen hyvinvointi on ymmärrettävä laajasti sekä aineellisenä että henkisenä hyvinvointina sekä turvallisten kasvuolosuhteiden summana. Hyvinvoinnin turvaamiseen kuuluu suoja väkivaltaa, alistamista ja hyväksikäyttöä vastaan (HE 309/1993 vp, s. 72/I).

Sijaishuoltopaikastaan luvatta poistuminen tai sinne palaamatta jättäminen on lastensuojelun sijaishuollossa yleistä, joskaan tarkkaa määrällistä tilastotietoa ilmiöstä ei ole saatavilla, joidenkin arvioiden² mukaan puhutaan yli 2 000 lapsesta yhteensä vuosina 2013 ja 2014. Sijaishuoltopaikastaan luvatta poissaolevat lapset ovat haavoittuvassa asemassa ja usein konkreettisessa vaarassa.³ Riski joutua esimerkiksi seksuaalisen, taloudellisen tai muun hyväksikäytön tai rikosten uhriksi on suuri. Osa vaarantaa hyvinvointiaan päihteiden käytöllä, osa syyllistyy rikoksiin. Erityisesti sijaishuoltopaikastaan luvatta poistuneiden lasten tai sinne palaamatta jättäneiden lasten etsinnässä, tavoittamisessa ja palauttamisessa voi poliisin virka-avulla voi olla merkittävä rooli, jos lapsen sijaishuoltopaikan henkilöstön suorittaman etsinnän lisäksi tarvitaan poliisin tavoittelutoimia. Maksuttomalla virka-avulla vahvistetaan näiden heikoimmassa asemassa olevien lasten oikeutta turvaan, kun etsinnän, kiinniottamisen ja palauttamisen tukena voidaan pyytää poliisilta virka-apua ilman taloudellisten tekijöiden vaikutusta.

Ehdotettu poliisilain säännös yksityishenkilön mahdollisuudesta saada virka-apua maksutta silloin, kun maksuttomuus on perusteltua sosiaalisista, taloudellisista tai muista näihin verrattavista henkilökohtaisista syistä turvaa lähisuhdeväkivaltilanteissa myös lapsen oikeuksia.

Maksuton virka-apu sosiaalipäivystykselle ja lastensuojelun palveluiden tarvetta arvioivalle sosiaalihuollon viranomaiselle vahvistaa lapsen oikeutta erityiseen suojeluun ja turvaan.

5.2.4.2 Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon

Ehdotettu säännös poikkeuksesta poliisin virka-avun maksullisuuteen sosiaalisella perusteella vaikuttaisi sekä naisiin että miehiin. Vaikutukset olisivat naisiin kuitenkin suuremmat, koska he kokevat enemmän lähisuhdeväkivaltaa ja sukupuolistunutta väkivaltaa kuin miehet. Tilastokeskuksen tietoihin perustuen aikuisiin kohdistuneesta perhe- ja lähisuhdeväkivallasta puolet oli avio- tai avopuolisoiden välistä. Näistä uhreista 76,8 prosenttia oli naisia. (Tieto julkaistu 2.6.2020.)⁴

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Saman pykälän 4 momentin mukaan sukupuolten tasa-arvoa edistetään yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä, erityisesti palkkauksesta ja muista palvelussuhteen ehtoista määrättäessä, sen

²Ks. tarkemmin Isoniemi, Sami, Sijaishuoltopaikasta poistuminen ja sinne palaamatta jääminen poliisin lastensuojeluviranomaiselle antaman virka-avun näkökulmasta (2019), s. 134 -148.

³Isoniemi, Sami Sijaishuoltopaikasta poistuminen ja sinne palaamatta jääminen poliisin lastensuojeluviranomaiselle antaman virka-avun näkökulmasta (2019), s. 103.

⁴https://tilastokeskus.fi/til/rpk/2019/15/rpk_2019_15_2020-06-02_tie_001_fi.html

Luonnos 6.6.2022

mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 12. pöytäkirjan 1 artiklan 1. kappaleen mukaa laissa tunnus-tetuista oikeuksista nauttiminen taataan ilman minkäänlaista sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää.

Naisiin kohdistuva väkivalta on yksi naisiin kohdistuvan syrjinnän muoto. Poliisi julkisen val-lan käyttäjänä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeusvelvoitteet, kuten Euroopan ihmisoikeussopimuksen ihmisoikeudet sekä perustuslaissa säädetty perusoikeudet. Poliisin mahdolli-suus jättää virka-apumaksu perimättä esimerkiksi sosiaalisella perusteella suojelee erityisesti naisia perustuslain 6 §:ssä tarkoitetun yhdenvertaisuuden loukkauksilta.

5.2.4.3 Vaikutukset turvallisuuden tunteeseen ja kokemukseen

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Oikeudella henkilökohtaiseen turvallisuuteen korostetaan julkisen vallan positiivisia toiminta-velvoitteita ihmisten suojaamiseksi rikoksilta ja muilta heihin kohdistuvilta oikeudenvastaisilta teoilta. Sillä edellytetään toimia myös rikosten uhrien oikeuksien turvaamiseksi ja aseman pa-rantamiseksi.

Virka-avun maksuttomuus sosiaalisin tai taloudellisin perustein voi madaltaa lähisuhdeväkival-lan uhrin kynnystä ottaa yhteyttä poliisiin ja saada virka-apua. Lähisuhdeväkivallan uhri voi tar-vita poliisiin ja muiden toimijoiden apua toistuvasti, ennen kuin pääsee irti mahdollisesta väki-valtaisesta ihmissuhteesta.

Turvallisuuden tunteeseen vaikuttaa muun muassa se, miten nopeasti ihminen saa apua hädän hetkellä sekä miten nopeasti ja tehokkaasti rikokset selvitetään ja mitä siitä seuraa. Esimerkiksi aiemmin väkivallan uhriksi joutuneet kokevat todennäköisimmin joutuvansa väkivallan uhriksi tulevaisuudessa.⁵

Esityksellä vaikutetaan haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten turvallisuuden tunnetta lisä-ten siten, että heidän ei tarvitse pelätä, että joutuvat tilanteessaan kaltoin kohdelluiksi tai väki-vallan uhriksi.

Haavoittuvassa asemassa olevan ihmisen pelko joutua väkivallan uhriksi perustuu hänen aiem-paan kokemukseensa ja tietoonsa tilanteista, joissa hän on joutunut väkivallan uhriksi. Esityk-sellä vaikutetaan haavoittuvassa olevien ihmisten turvallisuuden kokemukseen sitä vahvistaen,

⁵ Väkivallan kokemus ja rikostiedon lähteet. Katsauksia 30/2018. Helsingin yliopisto, Valtio-tieteellinen tiedekunta, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, internetosoitteessa; https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/243594/Katsauksia_30_N%c3%a4si_ym_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Luonnos 6.6.2022

kun he tietävät, että eivät jää akuutissa tilanteessaan yksin, vaan saavat apua silloin kun avun tarve on kiireinen ja viranomaiset toimivat yhteistyössä.

6 Muut toteuttamisvaihtoehdot

6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Esityksen valmistelussa on pohdittu sitä vaihtoehtoa, että jos virka-avun maksullisuudesta ei säädettäisi. Tästä seuraisi se, että kaikki poliisin antama virka-apu olisi maksutonta. Siten ei myöskään lastensuojelulle ja sosiaalipäivystykselle annettua virka-apua tarvitsi säätää maksuttomaksi. Tällöin vain kumottaisiin maksuasetuksesta 6 §:n 1 momentin 7 kohdasta maksullisuutta koskeva pääsääntö ja siitä säädetyt poikkeukset sekä laki eräiden poliisin virka-apukustannusten korvaamisesta (259/1956).

Poliisia koskevia virka-apusäännöksiä on yli 190. Valmistelussa on mahdollisimman tarkasti yritetty pitäytyä hankepäätöksen rajaukseen, jotta säädökset saataisiin valmisteltua asetetussa määräajassa.

6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

6.2.1 Ruotsi

Polislag (1984:387) -nimisen lain mukaan poliisiviranomaisen on jatkuvasti tehtävä yhteistyötä sosiaalialan viranomaisten kanssa ja ilmoitettava heille mahdollisimman pian olosuhteista, jotka antavat aiheita toimenpiteisiin.

Förordning (2014:1102) med instruktion för Polismyndigheten -nimisessä asetuksessa säädetään, että Suojelupoliisin, Merivartioston, Veroviraston, Tullilaitoksen, syyttäjän tai yleisen tuomioistuimen pyynnöstä suoritettava rikostekninen tutkinta on maksutonta. Poliisiviranomainen voi periä maksun muiden kuin edellä mainittujen viranomaisten tai tuomioistuimen pyynnöstä suoritetusta rikostutkinnasta ja muista tutkinnoista.

Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga -nimisessä laissa säädetään muun ohella poliisin antamasta virka-avusta sosiaalilautakunnalle esimerkiksi tilanteissa, joissa pannaan täytäntöön kyseisen lain mukaiset hoitopäätökset. Poliisi ei peri antamastaan virka-avusta maksua.

6.2.2 Norja

Lov om politiet (politiloven, LOV-1995-08-04-53) -nimisessä laissa säädetään poliisin antamasta virka-avusta. Poliisi antaa pyynnöstä muille virka-apua viranomaisille. Virka-avun antamisen on perustuttava lakiin tai tapaan.

Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100) -nimisen lain mukaan lastensuojelujohtaja voi pyytää poliisilta virka-apua tiettyjen selvitysten ja päätösten täytäntöönpanossa. Viimeksi mainittu päätös tehdään esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsella on merkittävä vahingoittumisen riski kotonaan. Kyseisellä päätöksellä lapsi sijoitetaan välittömästi kotinsa ulkopuolelle ilman vanhempiensa suostumusta.

Edellä olevaan lakiin on tehty tarkentava sääntely Dekning av utgifter til bistand fra politiet i barnevernsaker -nimisellä säännöksellä. Sen mukaan poliisi vastaa kuluistaan, jotka aiheutuvat lastensuojelun virka-aputehtävistä.

Luonnos 6.6.2022

6.2.3 Tanska

Bekendtgørelse af lov om politiets virksomhed (LBK nr 1270 af 29/11/2019) -nimisen lain mukaan poliisi antaa virka-apua sovellettavan lain nojalla.

Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr 254 af 20/03/2014) -nimisen lain tavoitteena on muun muassa tunnistaa palvelutarpeet fyysisesti tai henkisesti vammaisille tai erityisistä sosiaalisista ongelmista kärsiville, mukaan lukien lapset ja nuoret.

Kunnanvaltuusto vastaa, että tietyt päätökset pannaan täytäntöön. Kunnalla on ilman tuomioistuimen päätöstä oikeus päästä lapsen huoltajan kotiin lapsen etsimiseksi ja noutamiseksi tiettyjen laissa säädettyjen päätösten täytäntöön panemiseksi. Tällainen päätös tehdään esimerkiksi, jos 12 - 17 vuotiaan lapsen tai nuoren kehitys on vaarassa hänen käytösongelmiensa vuoksi eikä vapaaehtoiset toimet ole auttaneet tilanteessa. Kunnanvaltuusto voi pyytää poliisilta virka-apua. Poliisin antama virka-apu on maksutonta.

7 Lausuntopalaute

Lausunnoissa..

8 Säännöskohtaiset perustelut

8.1 Poliisilaki

9 luku Erinäiset säännökset

1 §. Poliisin antama virka-apu ja sen maksullisuus.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin poliisin antaman virka-avun maksullisuudesta sekä henkilöstä, joka tekee päätöksen maksullisuudesta. Pääsääntönä olisi, että poliisin antama virka-apu olisi maksullista sen pyytäjälle, jollei laissa toisin säädettäisi. Päätöksen perittävästä maksusta tekisi sama päällystöön kuuluva poliisimies, joka tekee päätöksen virka-avun antamisesta.

Pykälän ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin poliisin antaman virka-avun maksullisuuden perusteista ja poikkeuksista maksullisuuteen. Sen mukaan maksu määräytyisi kokonaiskustannusten perusteella. Maksun suuruus riippuisi muun muassa siitä, kuinka paljon aikaa virka-aputehtävään kului, miten paljon virka-aputehtävä vaatisi henkilöresursseja eli poliisimiehiä ja käytettäisiinkö virka-aputehtävässä ajoneuvoa.

Maksu voitaisiin kuitenkin jättää yksityiseltä henkilöltä perittämättä, jos se on perusteltua sosiaalisista, taloudellisista tai muihin näihin verrattavista henkilökohtaisista syistä. Virka-avun pyytäjän olisi ilmoitettava syystä pyytäessään poliisilta virka-apua. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi virka-apu lähisuhteiden väkivallan uhrille, jolla väkivallan uhka on konkreettinen tai ikääntyneelle henkilölle, jolla on toimeentulovaikeuksia. Kyseessä olisi harkinnanvarainen edellytys virka-avun maksuttomuudelle. Kuitenkin poliisin olisi otettava huomioon perus- ja ihmisoikeuksista erityisesti yhdenvertaisuus maksuttomuudesta päättäessään. Perustetta maksuttomuudelle olisi siten arvioitava kunkin henkilön osalta erikseen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 momentti, jossa säädettäisiin, että virka-avun maksullisuutta koskevaan päätökseen saisi vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa (434/2003)

Luonnos 6.6.2022

säädetään. Momentissa olisi myös informatiivinen viittaus muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin (808/2019).

10 §. Tarkemmat säännökset. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 12 kohta. Kohdan mukaan sisäministeriön asetuksella säädettäisiin maksusta, joka perittäisiin virka-avun pyytäjältä.

8.2 Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

22 §. Hyvinvointialueen oikeus saada virka-apua. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan hyvinvointialueen sosiaalihuollon viranomaisella olisi oikeus lastensuojelutehtävissä ja sosiaalipäivystyksen tehtävissä saada poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua maksutta.

Pykälää muutettiin sote-uudistuksen vuoksi lailla sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain muuttamisesta (xx/2022). Pykälään lisättiin tuolloin hyvinvointialueen käsite. (Katso edellä jakso 3 Hyvinvointialueiden perustaminen ja niiden rahoitus).

Säännös poliisin antaman virka-avun maksuttomuudesta lastensuojelutehtävissä ja sosiaalipäivystyksen tehtävissä toimivalle hyvinvointialueen sosiaalihuollon viranomaiselle olisi tarpeellinen, jotta haavoittuvassa asemassa olevan henkilön tarvitsema apu ja suoja voitaisiin varmistaa.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi 2 momentin muutoksen vuoksi siten, että hyvinvointialueen sosiaalihuollon viranomaisella olisi oikeus saada virka-aputehtävän edellyttämät tiedot.

8.3 Mielenterveyslaki

31 §. Poliisin virka-apu. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin, että poliisin antama virka-apu olisi maksutonta. Poliisin antama virka-apu olisi maksutonta 1—3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa.

Poliisi antaisi virka-apua maksutta virkasuhteisen lääkärin pyynnöstä 1 momentissa tarkoitettussa kuljetuksessa avustamisessa, 2 momentissa tarkoitettussa potilaan palauttamisessa sairaalaan ja 3 momentissa tarkoitettussa potilaan toimittamisessa sairaalaan. Poliisi antaisi virka-apua maksuttomasti edellä mainituissa tilanteissa, jotta potilaan ja hoitohenkilökunnan turvallisuus varmistettaisiin.

8.4 Rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvät säädökset

Lakiehdotukset 4 - 9 liittyvät rangaistuksen täytäntöönpanoon. Lakiehdotuksessa 4 ehdotetaan muutettavaksi vankeuslain 1 luvun 11 §:ää, lakiehdotuksessa 5 valvotusta koevapaudesta annetun lain 38 §:ää, lakiehdotuksessa 6 yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 24 ja 35 §:ää, lakiehdotuksessa 7 pakkokeinolain 2 luvun 12 j §:ää ja lakiehdotuksessa 8 yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 20 ja 30 §:ää. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä olisi oikeus saada virkatehtävänsä suorittamiseksi poliisilta virka-apua maksutta.

Virka-avun maksuttomuutta koskeva sääntely rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvässä tehtävässä olisi tarpeellinen, jotta Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen turvallisuus rangaistuksen täytäntöönpanossa tai rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvässä tehtävässä varmistettaisiin.

Luonnos 6.6.2022

8.5 Ulosottokaari

Ulosottokaaren 3 luvussa on viisi pykälää, joissa säädetään poliisin antamasta virka-avusta tai yleensä viranomaisten antamasta virka-avusta. Laista ehdotetaan muutettavaksi 3 luvun 23 §:ää (Julkisuus, läsnäolo ja järjestyksenpito), 24 §:ää (Henkilötietojen ilmoittamisvelvollisuus), 82 §:ää (Voimakeinot täytäntöönpanon toimittamiseksi), 83 §:ää (Henkilöön kohdistuvat voimakeinot) ja 108 § (Virka-apu muulta viranomaiselta). Näitä säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisin antama virka-apu ulosottomiehelle ja ulosottoylitarkastajalle olisi maksutonta.

Ulosottomiehen ja ulosottoylitarkastajan toimivaltuudet turvattaisiin siten, että hän saisi virka-apua poliisilta maksuttomasti. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että hän voisi tehdä tehtävänsä mahdollisimman asianmukaisella, turvallisella ja tehokkaalla tavalla.

8.6 Asevelvollisuuslaki

125 §. *Poliisin antama virka-apu.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisin antama virka-apu olisi maksutonta aluetoimistolle. Sääntelyllä poliisin antaman virka-avun maksuttomuudesta aluetoimistolle tehostettaisiin asevelvollisten asepalveluksen toteutumista.

8.7 Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa

38 a §. *Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin virka-apu Puolustusvoimille.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisin antama virka-apu Puolustusvoimille olisi maksutonta. Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain esitöiden mukaan virka-avun tarkoituksena on avustaa toista viranomaista, jotta virka-apua saava viranomainen pystyisi toteuttamaan tehtävänsä, johon sillä ei olisi käytettävissään tai vapaana tarvittavia resursseja. Poliisin antaman virka-avun maksuttomuudella edistettäisiin rikosten selvittämistä.

8.8 Siviilipalveluslaki

103 §. *Poliisin virka-apu siviilipalvelusvelvollisen toimittamiseksi palvelukseen.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisin antama virka-apu siviilipalveluspaikalle olisi maksutonta. Poliisin maksuttomalla virka-avulla tehostettaisiin siviilipalvelusvelvollisten siviilipalveluksen suorittamista.

8.9 Työtapaturma- ja ammattitautilaki

253 §. *Vakuutusyhtiön ja Tapaturmavakuutuskeskuksen valvontaan liittyvä tarkastusoikeus.* Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uutena sääntely poliisin antaman virka-avun maksuttomuudesta. Maksuton virka-apu mahdollistaisi tehokkaan työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisen valvonnan toteuttamisen.

254 §. *Tietojen tarkastaminen työnantajan asiakirjoista.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uutena sääntely poliisin antaman virka-avun maksuttomuudesta. Maksuton virka-apu mahdollistaisi tehokkaan tietojen saannin.

8.10 Laki eräiden poliisin virka-apukustannusten korvaamisesta annetun lain kumoamisesta.

Laki eräiden poliisin virka-apukustannusten korvaamisesta tuli voimaan 1.7.1956. Lain sisältö on asiallisesti vanhentunut. Esimerkiksi poliisia ja kuntia koskevat säädökset ovat muuttuneet lain voimaantulon jälkeen.

Luonnos 6.6.2022

Laissa oleva kieli ei ole enää täsmällistä eikä yksiselitteistä eikä siinä käytetä niitä vakioilmaisuja, joita säädöksissä yleensä käytetään. Lisäksi laissa olevat asetuksenantovaltuudet ei täytä perustuslakivaliokunnan käytännössä esitettyjä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia. Säänneltävästä asiasta ei ole myöskään riittäviä perussäännöksiä laissa. Laki on nyky-yhteiskuntaan tulkinnanvarainen ja se ehdotetaan siten kumottavaksi.

9 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotetun poliisilain 9 luvun 10 §:n 2 momentin 12 kohdan mukaan sisäministeriön asetuksella säädettäisiin maksusta, joka perittäisiin virka-avun pyytäjältä.

Kun virka-avun maksullisuudesta ja maksuttomuudesta säänneltäisiin laintasolla, olisi kumottava poliisin suoritteiden maksullisuudesta annetun asetuksen 6 §:n 1 momentin 7 kohta.

10 Voimaantulo

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

11 Toimeenpano ja seuranta

Lain toimivuutta seurataan poliisin erityisesti lastensuojelulle ja sosiaalipäivystykselle sekä lähisuuhdeväkivallan uhreille antaman virka-avun maksuttomuuden toteutumisessa. Tämä tarkoittaisi sitä, että seurataan sitä, miten maksuttomien virka-apujen lukumäärä kehittyi.

12 Suhde muihin esityksiin

12.1 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

13 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Poliisin virka-avusta perittävät maksut

Rahasuorituksen eli esityksessä maksun valtiosääntöoikeudellisen luonteen arviointi on vaikuttanut siihen, miten asiasta säädetään. Huomattakoon, että maksun käyttötarkoituksella ei ole ollut merkitystä säännösehdotuksen arvioinnissa.

Virka-avun maksullisuus on merkityksellinen perustuslain 81 §:n 2 momentin perusteella. Sen mukaan valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden sekä perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään lailla.

Lailla olisi säädettävä yleisesti siitä, millaisista virkatoimista, palveluista ja tavaroista maksuja voidaan periä tai millaiset suoritteet ovat kokonaan maksuttomia. Samoin lailla olisi säädettävä maksujen suuruuden määrittämisessä noudatettavista periaatteista, kuten omakustannusarvon tai liiketaloudellisten perusteiden noudattamisesta (HE 1/1998, s. 135/I)

Vakiintuneen määritelmän mukaan valtiosääntöisille maksuille on ominaista, että ne ovat korvauksia tai vastikkeita julkisen vallan palveluista; muut rahasuoritukset valtiolle ovat sen sijaan veroja valtiosääntöoikeudellisessa mielessä (HE 1/1998 vp, s. 134 - 135). Verojen ja maksujen

Luonnos 6.6.2022

olennainen ero liittyy siten maksujen vastikkeellisuuteen. Jos vastikesuhdetta ei ole, suoritus on valtiosääntöoikeudellisessa mielessä vero.

Maksuja ei voida pitää perustuslain 81 §:n 2 momentissa tarkoitetuille valtion maksuille ominaisina korvauksina tai vastikkeina yksilöidystä julkisen vallan palveluista tai muista vastavista suoritteista, jos maksujen tarkoituksena on yleisesti kattaa viranomaisen toiminnasta aiheutuvia kustannuksia (esim. PeVL 21/2018 vp, s. 3 ja PeVL 52/2010 vp, s. 4/II).

Maksujen vastikesuhdetta arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota muun muassa suoritteiden yksilöitävyyteen, kustannusvastaavuuteen sekä siihen, onko maksu pakollinen vai vapaaehtoinen. Veron suuntaan viittaa, jos suoritusvelvollisuuden aiheuttamista suoritteista ei voi kieltäytyä ja velvollisuus koskee suoraan lain nojalla tietyt tunnusmerkit täyttäviä oikeussubjekteja. (PeVL 11/2014 vp, s. 6/I ja PeVL 12/2005 vp, s. 3 – 4).

Ehdotetussa poliisilain 9 luvun 1 §:n 4 momentissa säädettäisiin, että virka-avun pyytäjät vastaa virka-avusta perittävästä maksusta, jollei laeissa toisin säädetä. Saman pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että maksun suuruus määritettäisiin siitä aiheutuvien kustannusten perusteella.

Valtiosääntöoikeudellisesti arvioituna poliisin virka-avusta perittäisiin maksu, joka olisi vastike yksilöidystä eli suoritetusta virka-aputehtävästä. Virka-avun maksullisuus ei ole yleisesti poliisitoiminnan rahoittamiseen tarkoitettu, vaan sillä olisi tarkoitus kattaa vain poliisin antamasta virka-avusta aiheutuvat todelliset kustannukset, joten maksun voidaan katsoa täyttävän kustannusvastaavuusvaatimuksen. Maksun periminen perustuisi siihen, että henkilö on pyytänyt virka-apua, joten maksun ei voida katsoa olevan pakollinen. Laissa ei olisi myöskään säädetty, että maksuvelvollisuus koskisi tiettyjä oikeussubjekteja.

Kokonaisarvioinnin perusteella virka-avusta perittävä rahasuorite olisi perustuslain 81 §:n 2 momentissa tarkoitettu maksu.

Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia kansalaisille että asetettaessa heille velvollisuuksia. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42 - 43, PeVL 4/2016 vp, s. 2 ja PeVL 31/2014 vp, s. 3/I).

Edellä mainittua yleistä yhdenvertaisuussäännöstä täydentää pykälän 2 momentissa säädetty syrjintäkielto, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintäkieltosäännöksellä ei ole kielletty kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi säännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustelulle asetettavat vaatimukset ovat erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla kuitenkin korkeat (ks. PeVL 4/2016 vp, s. 2 - 3 ja PeVL 37/2014 vp, s. 2/II). Yhdenvertaisuussäännöksillä ei estetä tosiasiallisen tasa-arvon turvaamiseksi tarpeellista positiivista erityiskohtelua eli tietyn ryhmän kuten naisten,

Luonnos 6.6.2022

lasten asemaa ja olosuhteita parantavia toimia (ks. HE 309/1993, s. 44 ja PeVL 39/2014 vp, s. 3/I).

Ehdotetussa poliisilain 9 luvun 1 §:n 5 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta poliisin antaman virka-avun maksullisuuteen. Sen mukaan maksu voitaisiin jättää perittämättä yksityiseltä henkilöltä, jos se on perusteltua sosiaalisista, taloudellisista tai muista näihin verrattavista henkilökohtaisista syistä.

Ehdotetuissa säännöksessä olisi kyse positiivisesta erityiskohtelusta, jolle olisi perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu hyväksyttävä peruste, koska ehdotetulla säännöksellä olisi asiallinen ja kiinteä yhteys esityksen tavoitteisiin ja arvioituihin vaikutuksiin.

Oikeusturva

Valtiosääntöoikeudellisesti perustuslaista johtuvat vaatimukset täytetään oikeusturvan osalta, jos viitataan hallinnon yleislakeihin. Ehdotetussa sääntelyssä on pyritty ottamaan tämä lähtökohta huomioon.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Edellä mainittu yleissäännös sisältää sen, että jokaisella on oikeus saada itseään koskeva asia lain mukaan toimivaltaisen tuomioistuimen tai muun viranomaisen ratkaistavaksi. Lähtökohdiana on yksilön oikeus omasta aloitteestaan saada asiansa käsiteltyksi.

Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Oikaisumenettely on oikeusturvakeino, joka on valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellinen perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaisena hyvän hallinnon takeena. Siksi oikaisumenettelyn perusteista on säädettävä laintasolla (PeVL 43/2000 vp s. 2/II).

Ehdotetun poliisilain 9 luvun 1 §:n 4 momentissa säädettäisiin siitä, päätöksen perittävästä maksusta tekisi 3 momentissa tarkoitettu päällystöön kuuluva poliisimies, jollei laissa toisin säädettäisi. Pykälän 6 momentissa säädettäisiin, että virka-avun maksullisuutta koskevaa päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Samassa momentissa säädettäisiin, että muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Ehdotuksessa säännöksessä säädettäisiin oikaisuvaatimuksesta oikeusturvakeinona virka-avun maksullisuutta koskevaan päätöksen. Kyse olisi hyvän hallinnon takeesta. Ehdotettu säännös täyttäisi myös muilta osin hyvän hallinnon vaatimuksia, kuten käsittelyn viivytyksettömyyttä, kun siinä viitattaisiin hallintolakiin.

Hallintoasioiden muutoksenhausta hallintolainkäytön yleiset säännökset ja mahdolliset viitaukset niihin täyttävät niin ikään perustuslaista johtuvat vaatimukset. Ehdotetusta sääntelyssä ei ehdoteta poikettavaksi yleislaista, vaan säädettäisiin siitä, että muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Luonnos 6.6.2022

Asetuksenantovaltuus

Lainsäädäntövallan delegointia rajoittaa perustuslain 80 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Asetuksen antaja voidaan kuitenkin lailla valtuuttaa antamaan tarkempia säännöksiä yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä yksityiskohdista. Valtuutuksen tulee olla täsmällinen ja tarkkarajainen. Perustuslakivaliokunnan vaikiintuneen käytännön mukaisesti lainsäädäntövallan delegoinnin sallittavuuden arvioinnissa kiinnitetään yleisesti huomiota valtuuttavan säännöksen täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen (HE 1/1998 vp, s. 131/II-132/I ja PeVL 11/1999 vp).

Kun arvioidaan sitä, tuleeko asetuksenantovaltuus laissa osoittaa valtioneuvostolle vai ministeriölle, perustuslakiuudistuksen yhteydessä on todettu lähtökohtana, että valtioneuvoston yleisistunto antaa asetukset laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä niistä muista asioista, joiden merkitys sitä vaatii. Tämä periaate ilmenee valtioneuvoston päätöksentekoa koskevasta perustuslain 67 §:stä. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on myös tuotu esiin perustuslain 80 §:n 1 momentin eräänä lähtökohtana se, että ministeriölle voidaan osoittaa asetuksenantovaltaa lähinnä teknisluonteisissa sekä yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisehköissä asioissa (PeVL 33/2004 vp).

Sisäministeriölle annettava valtuus asetuksen antamiseen ehdotetaan säädettäväksi poliisilain 9 luvun 10 §:n 2 momentissa. Asetuksella säädettäisiin teknisluonteisia maksuun liittyviä asioita.

Ehdotetut lait eivät ole perustuslaillisesti ongelmallisia.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

poliisilain 9 luvun 1 § ja 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 9 luvun 1 §:n otsikko ja 10 §:n 2 momentti sekä
lisätään 9 luvun 1 §:ään uusi 4, 5 ja 6 momentti seuraavasti:

9 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Poliisin antama virka-apu ja sen maksullisuus

Virka-avun pyytäjä vastaa virka-avusta perittävästä maksusta, jollei laissa toisin säädetä. Päätöksen perittävästä maksusta tekee 3 momentissa tarkoitettu päällystään kuuluva poliisimies, jollei laissa toisin säädetä.

Maksun suuruus määritetään siitä aiheutuvien kustannusten perusteella. Edellä 2 momentissa tarkoitettua virka-avusta aiheutuva maksu voidaan kuitenkin jättää perimättä, jos se on perusteltua sosiaalisista, taloudellisista tai muista näihin verrattavista henkilökohtaisista syistä.

Virka-avun maksullisuutta koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

10 §

Tarkemmat säännökset

Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin:

- 1) poliisimiehen aseman ilmaisemisesta ja poliisimiehen yksilöimisestä huolehtimisesta;
- 2) haltuun otetun omaisuuden säilyttämisestä;
- 3) poliisitutkinnan suorittamisesta;
- 4) kulkuneuvon pysäyttämässä käytettävistä merkeistä ja menetelmistä;
- 5) automaattisesta tieliikenteen valvonnasta;
- 6) voimakeinojen käytön määritelmästä, voimankäyttökoulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta ja seurannasta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä, voimankäyttövälineiden säilyttämisestä sekä voimakeinojen käytön valvonnasta;
- 7) eläimen kiinniottamisesta, säilyttämisestä ja lopettamisesta;
- 8) virka-avun antamisesta muulle kuin Tullille tai Rajavartiolaitokselle;
- 9) poliisitoimenpiteiden kirjaamisesta;

Luonnos 6.6.2022

10) turvatarkastustoimenpiteiden teknisestä toteuttamisesta ja turvatarkastusten käytännön järjestämisestä sekä turvatarkastuksista järjestettävästä koulutuksesta;

11) virkapuvun mallista ja sen yhteydessä käytettävistä merkeistä sekä siitä, milloin virkatehtävän laatu tai luonne edellyttää virkapuvun käyttöä;

12) maksusta, joka peritään virka-avun pyytäjältä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 22 §
sellaisena kuin se on laissa xx/2022 seuraavasti:

22 §

Hyvinvointialueen oikeus saada virka-apua

Hyvinvointialueella on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta.

Hyvinvointialueen sosiaalihuollon viranomaisella on lastensuojelutehtävässä ja sosiaalipäivystyksen tehtävässä oikeus saada poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua maksettua.

Virka-avun antajan tulee salassapitovelvollisuuden estämättä ilmaista hyvinvointialueelle ja hyvinvointialueen sosiaalihuollon viranomaiselle virka-aputehtävän edellyttämät tiedot.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

mielenterveyslain 31 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään mielenterveyslain (1116/1990) 31 §:ään sellaisena kuin se on laeissa 438/2014 ja
20/2016 uusi 4 momentti seuraavasti:

31 §

Poliisin virka-apu

Poliisin antama virka-apu 1—3 momentissa on maksutonta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Luonnos 6.6.2022

4.

Laki

vankeuslain 1 luvun 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vankeuslain (767/2005) 1 luvun 11 § sellaisena kuin se on osin laissa 809/2011
seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

11 §

Virka-apu

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävän suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua maksutta.

Virka-avun antamisesta poliisille on voimassa, mitä poliisilaissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Luonnos 6.6.2022

5.

Laki

valvotusta koevapaudesta annetun lain 38 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 38 § seuraavasti:

38 §

Virka-apu

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävänsä suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua maksutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 24 ja 35 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 24 §:n 1 momentti ja 35 § seuraavasti:

24 §

Nouto yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon edellyttämään tapaamiseen

Jos ehdollista vankeutta, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, tai nuorisorangaistusta suorittava taikka ehdonalaiseen vapauteen päästetty, joka on asetettu valvontaan, jättää ilman valvojan tai apuvalvojan tiedossa olevaa hyväksyttävää syytä saapumatta valvontatapaamiseen tai vastaavanlaiseen tilaisuuteen, ja on todennäköistä, että hän pyrkii välttelemään tapaamista, hänet voidaan noutaa valvojan tai apuvalvojan määräämään seuraavaan tapaamiseen. Poliisin on annettava noudon toteuttamiseksi virka-apua maksutta, jollei noutotoimenpiteitä ole pidettävä selvästi epätarkoituksenmukaisina.

35 §

Virka-apu

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävänsä suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua maksutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Luonnos 6.6.2022

7.

Laki

pakkokeinolain 2 luvun 12 j §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 12 j § sellaisena kuin se on laissa 101/2018
seuraavasti:

2 luku

Kiinniottaminen, vangitseminen ja tutkinta-aresti

12 j §

Virka-apu

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävän suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua maksutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 20 ja 30 § muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 20 §:n 1 momentti ja 30 § seuraavasti:

20 §

Nouto velvollisuuksien rikkomisen selvittämiseksi

Jos valvottava jättää ilman Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen tiedossa olevaa hyväksyttävää syytä saapumatta valvontatapaamiseen tai hänen epäillään muulla tavoin rikkoneen rangaistusajan suunnitelmassa määrättyjä velvollisuuksiaan ja on todennäköistä, että hän pyrkii välttelemään asian selvittämistä, hänet voidaan asian selvittämiseksi noutaa Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen määräämään seuraavaan tapaamiseen. Poliisiin on annettava noudon toteuttamiseksi virka-apua maksutta, jollei noutoa ole pidettävä selvästi epätarkoituksenmukaisena.

30 §

Virka-apu

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävänsä suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus 16 ja 19 §:ssä tarkoitettua säilöönottoa varten saada virka-apua pidättämiseen oikeutetulta virkamieheltä.

Poliisin antama virka-apu 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa virkatehtävissä on maksutonta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

ulosottokaaren 3 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottokaaren (705/2007) 3 luvun 23 §:n 3 momentti, 24, 82, 83 ja 108 §, sellaisena kuin 108 § on osaksi laissa 778/2019 seuraavasti:

3 luku

Yleiset menettelysäännökset

23 §

Julkisuus, läsnäolo ja järjestyksenpito

Jos toimituksessa läsnä oleva estää täytäntöönpanon asianmukaisen toimittamisen, ulosottomies saa kehottaa häntä poistumaan toimituspaikalta, ei kuitenkaan ketään häätöä lukuun ottamatta vakituisesta asunnostaan. Jollei kehotusta noudateta, ulosottomies voi pyytää poliisilta virka-apua tai ohjata itse henkilön pois paikalta. Poliisin antama virka-apu ulosottomiehelle on maksutonta. Voimakeinoista säädetään 83 §:ssä.

24 §

Henkilötietojen ilmoittamisvelvollisuus

Jos se on täytäntöönpanon toimittamiseksi tarpeen, ulosottomies saa selvittää henkilön henkilöllisyyden. Jokainen, joka on toimituspaikalla, on ulosottomiehen sitä tiedustellessa velvollinen ilmoittamaan nimensä ja osoitteensa. Jollei mainittuja tietoja ilmoiteta, ulosottomies voi pyytää poliisilta virka-apua henkilöllisyyden selvittämiseksi.

Poliisin antama virka-apu ulosottomiehelle on maksutonta.

82 §

Voimakeinot täytäntöönpanon toimittamiseksi

Ulosottomiehellä on oikeus etsiessään ulosmittauskelpoista omaisuutta, muuta täytäntöönpanon kohdetta tai asiassa selvitystä taikka päästäkseen täytäntöönpanon edellyttämiin tiloihin tarvittaessa avata tai avauttaa lukkoja ja ovia sekä täytäntöönpanon toimittamiseksi käyttää muita vastaavia voimakeinoja siinä määrin kuin niitä voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää perusteltuina sekä saada poliisilta virka-apua maksutta. Asianomaiselle on kuitenkin varattava tilaisuus toimia itse, jollei täytäntöönpano sen johdosta vaarannu.

83 §

Henkilöön kohdistuvat voimakeinot

Jos ulosottomies kohtaa vastarintaa, jolla pyritään estämään täytäntöönpano tai sitä tuntuvasti vaikeuttamaan, ulosottomiehellä on oikeus saada poliisilta virka-apua maksutta. Ulosottomies saa vastarintaa kohdatessaan itsekin käyttää sellaisia vastarinnan murtamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita täytäntöönpanotehtävän laatu, vastarinnan vaarallisuus sekä tilanne muutoinkin huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

108 §

Virka-apu muulta viranomaiselta

Poliisi ja muu viranomainen ovat velvollisia antamaan ulosottomiehelle täytäntöönpanossa tarpeellista virka-apua.

Ulosottoylitarkastaja saa pyytää virka-apua muulta viranomaiselta, jos asia on kiireellinen. Poliisin antama virka-apu ulosottomiehelle ja ulosottoylitarkastajalle on maksutonta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Luonnos 6.6.2022

10.

Laki

asevelvollisuuslain 125 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asevelvollisuuslain (1438/2007) 125 § sellaisena kuin se on laissa 147/2010 seuraavasti:

125 §

Poliisin antama virka-apu

Aluetoimiston pyynnöstä poliisi noutaa maksutta ilman laillista estettä pois jääneen asevelvollisen kutsuntaan, aluetoimiston määräämään tarkastukseen tai palvelukseen taikka antaa asevelvolliselle määräyksen ilmoittautua aluetoimistossa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 38 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 38 a § sellaisena kuin se on laissa 689/2021 seuraavasti:

38 a §

Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin virka-apu Puolustusvoimille

Puolustusvoimilla on oikeus saada poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja Tullilta tarpeellista virka-apua tässä laissa säädetyn rikosten selvittämiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Puolustusvoimilla on oikeus saada virka-apua, jos virka-avun antaminen voi tapahtua vaarantamatta virka-apua antavalle viranomaiselle säädettyjen muiden tehtävien suorittamista.

Poliisin antama virka-apu puolustusvoimille on maksutonta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

siviilipalveluslain 103 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan siviilipalveluslain (1446/2007) 103 §:n 1 momentti seuraavasti:

103 §

Poliisin virka-apu siviilipalvelusvelvollisen toimittamiseksi palvelukseen

Jos siviilipalvelusvelvollinen jättää saapumatta palvelukseen tai lopettaa sen, siviilipalveluspaikan on ilman aiheutonta viivytystä pyydettävä siviilipalvelusvelvollisen kotipaikkakunnan tai siviilipalveluspaikan sijaintipaikkakunnan poliisilta virka-apua hänen etsimiseksi ja palvelukseen toimittamiseksi. Poliisin antama virka-apu siviilipalveluspaikalle on maksutonta. Poliisin on tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin tavoittamatta jääneen siviilipalvelusvelvollisen etsintäkuuluttamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

13.

Laki

työtapaturma- ja ammattitautilain 253 ja 254 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työtapaturma ja ammattitautilain (459/2015) 253 §:n 2 momentti ja 254 § seuraavasti:

253 §

Vakuutusyhtiön ja Tapaturmavakuutuskeskuksen valvontaan liittyvä tarkastusoikeus

Tarkastuksen tekemistä varten vakuutusyhtiöllä ja Tapaturmavakuutuskeskuksella on oikeus saada virka-apua poliisilta ja muilta viranomaisilta. Poliisin antama virka-apu on vakuutusyhtiölle ja Tapaturmavakuutuskeskukselle on maksutonta.

254 §

Tietojen tarkastaminen työnantajan asiakirjoista

Vakuutuslaitoksella on oikeus tarkastaa työnantajan asiakirjoista työnantajan tämän lain mukaisen tietojenantovelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen oikeellisuus. Vakuutuslaitoksella on oikeus saada poliisilta ja muulta viranomaiselta virka-apua edellä tarkoitettujen tietojen saamiseksi. Poliisin antama virka-apu on vakuutuslaitokselle maksutonta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

14.

Laki

eräiden poliisin virka-apukustannusten korvaamisesta annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tällä lailla kumotaan eräiden poliisin virka-apukustannusten korvaamisesta annettu laki (259/1956).

2 §
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

..ministeri Etunimi Sukunimi

1.

Laki

poliisilain 9 luvun 1 § ja 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 10 §:n 2 momentti sekä
lisätään 9 luvun 1 §:ään uusi 4, 5 ja 6 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 luku

9 luku

Erinäiset säännökset

Erinäiset säännökset

1 §

1 §

Poliisin antama virka-apu

Poliisin antama virka-apu ja sen maksullisuus

(uusi)

Virka-avun pyytäjä vastaa virka-avusta perittävästä maksusta, jollei laissa toisin säädetä. Päätöksen perittävästä maksusta tekee 3 momentissa tarkoitettu päällystöön kuuluva poliisimies, jollei laissa toisin säädetä.

(uusi)

Maksun suuruus määritetään siitä aiheutuvien kustannusten perusteella. Edellä 2 momentissa tarkoitettu virka-avusta aiheutuva maksu voidaan kuitenkin jättää perimättä, jos se on perusteltua sosiaalisista, taloudellisista tai muista näihin verrattavista henkilökohtaisista syistä.

(uusi)

Virka-avun maksullisuutta koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaisissa (434/2003) säädetään. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

10 §

10 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset

Luonnos 6.6.2022

Voimassa oleva laki

Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin:

- 1) poliisimiehen aseman ilmaisemisesta ja poliisimiehen yksilöimisestä huolehtimisesta;
- 2) haltuun otetun omaisuuden säilyttämisestä;
- 3) poliisitutkinnan suorittamisesta;
- 4) kulkuneuvon pysäyttämiseksi käytettävistä merkeistä ja menetelmistä;
- 5) automaattisesta tieliikenteen valvonnasta;
- 6) voimakeinojen käytön määrittämistä, voimankäyttökoulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta ja seurannasta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä, voimankäyttövälineiden säilyttämisestä sekä voimakeinojen käytön valvonnasta;
- 7) eläimen kiinniottamisesta, säilyttämisestä ja lopettamisesta;
- 8) virka-avun antamisesta muulle kuin Tullille tai Rajavartiolaitokselle;
- 9) poliisitoimenpiteiden kirjaamisesta;
- 10) turvatarkastustoimenpiteiden teknisestä toteuttamisesta ja turvatarkastusten käytännön järjestämisestä sekä turvatarkastuksista järjestettävästä koulutuksesta;
- 11) virkapuvun mallista ja sen yhteydessä käytettävistä merkeistä sekä siitä, milloin virkatehtävän laatu tai luonne edellyttää virkapuvun käyttöä.

Ehdotus

Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin:

- 1) poliisimiehen aseman ilmaisemisesta ja poliisimiehen yksilöimisestä huolehtimisesta;
- 2) haltuun otetun omaisuuden säilyttämisestä;
- 3) poliisitutkinnan suorittamisesta;
- 4) kulkuneuvon pysäyttämiseksi käytettävistä merkeistä ja menetelmistä;
- 5) automaattisesta tieliikenteen valvonnasta;
- 6) voimakeinojen käytön määrittämistä, voimankäyttökoulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta ja seurannasta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä, voimankäyttövälineiden säilyttämisestä sekä voimakeinojen käytön valvonnasta;
- 7) eläimen kiinniottamisesta, säilyttämisestä ja lopettamisesta;
- 8) virka-avun antamisesta muulle kuin Tullille tai Rajavartiolaitokselle;
- 9) poliisitoimenpiteiden kirjaamisesta;
- 10) turvatarkastustoimenpiteiden teknisestä toteuttamisesta ja turvatarkastusten käytännön järjestämisestä sekä turvatarkastuksista järjestettävästä koulutuksesta;
- 11) virkapuvun mallista ja sen yhteydessä käytettävistä merkeistä sekä siitä, milloin virkatehtävän laatu tai luonne edellyttää virkapuvun käyttöä;
- 12) maksusta, joka peritään virka-avun pyytäjältä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 22 §
sellaisena kuin se on laissa xx/2022 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

HE 56/2021

22 §

22 §

Hyvinvointialueen oikeus saada virka-apua

Hyvinvointialueen oikeus saada virka-apua

Hyvinvointialueella on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta.

Hyvinvointialueella on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta.

Hyvinvointialueen sosiaalihuollon viranomaisella on lastensuojelutehtävässä ja sosiaalipäivystyksen tehtävässä oikeus saada poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua maksutta.

Virka-avun antajan tulee salassapitovelvollisuuden estämättä ilmaista hyvinvointialueelle virka-aputehtävän edellyttämät tiedot.

Virka-avun antajan tulee salassapitovelvollisuuden estämättä ilmaista hyvinvointialueelle ja hyvinvointialueen sosiaalihuollon viranomaiselle virka-aputehtävän edellyttämät tiedot.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

mielenterveystlain 31 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään mielenterveystlain (1116/1990) 31 §:ään sellaisena kuin se on laeissa 438/2014 ja
20/2016 uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

31 §

31 §

Poliisin virka-apu

Poliisin virka-apu

(uusi)

*Poliisin antama virka-apu 1—3 momentissa
on maksutonta.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

vankeuslain 1 luvun 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vankeuslain (767/2005) 1 luvun 11 § sellaisena kuin se on osin laissa 809/2011
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

11 §

11 §

Virka-apu

Virka-apu

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävän suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua.

Virka-avun antamisesta poliisille on voimassa, mitä poliisilaissa säädetään.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävän suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua *maksutta*.

Virka-avun antamisesta poliisille on voimassa, mitä poliisilaissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

valvotusta koevapaudesta annetun lain 38 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 38 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

38 §

38 §

Virka-apu

Virka-apu

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävänsä suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävänsä suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua maksutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 24 ja 35 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 24 §:n 1 momentti ja 35 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

24 §

24 §

Nouto yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon edellyttämään tapaamiseen

Nouto yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanon edellyttämään tapaamiseen

Jos ehdollista vankeutta, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, tai nuorisorangais-
tusta suorittava taikka ehdonalaiseen vapau-
teen päästetty, joka on asetettu valvontaan,
jättää ilman valvojan tai apuvalvojan tiedossa
olevaa hyväksyttävää syytä saapumatta val-
vontatapaamiseen tai vastaavanlaiseen tilai-
suuteen, ja on todennäköistä, että hän pyrkii
välttelemään tapaamista, hänet voidaan nou-
taa valvojan tai apuvalvojan määräämään seu-
raavaan tapaamiseen. Poliisin on annettava
noudon toteuttamiseksi virka-apua, jollei nou-
totoimenpiteitä ole pidettävä selvästi epätar-
koituksenmukaisina.

Jos ehdollista vankeutta, jonka tehosteeksi
on tuomittu valvontaan, tai nuorisorangais-
tusta suorittava taikka ehdonalaiseen vapau-
teen päästetty, joka on asetettu valvontaan,
jättää ilman valvojan tai apuvalvojan tiedossa
olevaa hyväksyttävää syytä saapumatta val-
vontatapaamiseen tai vastaavanlaiseen tilai-
suuteen, ja on todennäköistä, että hän pyrkii
välttelemään tapaamista, hänet voidaan nou-
taa valvojan tai apuvalvojan määräämään seu-
raavaan tapaamiseen. Poliisin on annettava
noudon toteuttamiseksi virka-apua *maksutta*,
jollei noutotoimenpiteitä ole pidettävä selvästi
epätarkoituksenmukaisina.

35 §

35 §

Virka-apu

Virka-apu

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on
oikeus saada virkatehtävänsä suorittamiseksi
poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista
virka-apua.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on
oikeus saada virkatehtävänsä suorittamiseksi
poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista
virka-apua *maksutta*.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Luonnos 6.6.2022

7.

Laki

pakkokeinolain 2 luvun 12 j §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 2 luvun 12 j § sellaisena kuin se on laissa 101/2018
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

**Kiinniottaminen, vangitseminen ja tut-
kinta-aresti**

**Kiinniottaminen, vangitseminen ja tut-
kinta-aresti**

12 j §

12 j §

Virka-apu

Virka-apu

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävän suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävän suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua *maksutta*.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 20 ja 30 § muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 20 §:n 1 momentti ja 30 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

20 §

Nouto velvollisuuksien rikkomisen selvittämiseksi

Nouto velvollisuuksien rikkomisen selvittämiseksi

Jos valvottava jättää ilman Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen tiedossa olevaa hyväksyttävää syytä saapumatta valvontatapaamiseen tai hänen epäillään muulla tavoin rikkoen rangaistusajan suunnitelmassa määrättyjä velvollisuuksiaan ja on todennäköistä, että hän pyrkii välttelemään asian selvittämistä, hänet voidaan asian selvittämiseksi noutaa Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen määräämään seuraavaan tapaamiseen. Poliisin on annettava noudon toteuttamiseksi virka-apua, jollei noutoa ole pidettävä selvästi epätarkoituksenmukaisena.

Jos valvottava jättää ilman Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen tiedossa olevaa hyväksyttävää syytä saapumatta valvontatapaamiseen tai hänen epäillään muulla tavoin rikkoen rangaistusajan suunnitelmassa määrättyjä velvollisuuksiaan ja on todennäköistä, että hän pyrkii välttelemään asian selvittämistä, hänet voidaan asian selvittämiseksi noutaa Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen määräämään seuraavaan tapaamiseen. Poliisin on annettava noudon toteuttamiseksi virka-apua *maksutta*, jollei noutoa ole pidettävä selvästi epätarkoituksenmukaisena.

30 §

30 §

Virka-apu

Virka-apu

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävänsä suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus 16 ja 19 §:ssä tarkoitettua säilöönottoa varten saada virka-apua pidättämiseen oikeutetulta virkamieheltä.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävänsä suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus 16 ja 19 §:ssä tarkoitettua säilöönottoa varten saada virka-apua pidättämiseen oikeutetulta virkamieheltä.

Poliisin antama virka-apu 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa virkatehtävissä on maksutonta.

Luonnos 6.6.2022

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

ulosottokaaren 3 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottokaaren (705/2007) 3 luvun 23 §:n 3 momentti, 24, 82, 83 ja 108 §, sellaisena kuin 108 § on osaksi laissa 778/2019 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

3 luku

Yleiset menettelysäännökset

Yleiset menettelysäännökset

23 §

23 §

Julkisuus, läsnäolo ja järjestyksenpito

Julkisuus, läsnäolo ja järjestyksenpito

Jos toimituksessa läsnä oleva estää täytäntöönpanon asianmukaisen toimittamisen, ulosottomies saa kehottaa häntä poistumaan toimituspaikalta, ei kuitenkaan ketään häätää lukuun ottamatta vakituisesta asunnostaan. Jollei kehotusta noudateta, ulosottomies voi pyytää poliisilta virka-apua tai ohjata itse henkilön pois paikalta. Voimakeinoista säädetään 83 §:ssä.

Jos toimituksessa läsnä oleva estää täytäntöönpanon asianmukaisen toimittamisen, ulosottomies saa kehottaa häntä poistumaan toimituspaikalta, ei kuitenkaan ketään häätää lukuun ottamatta vakituisesta asunnostaan. Jollei kehotusta noudateta, ulosottomies voi pyytää poliisilta virka-apua tai ohjata itse henkilön pois paikalta. *Poliisin antama virka-apu ulosottomiehelle on maksutonta.* Voimakeinoista säädetään 83 §:ssä.

24 §

24 §

Henkilötietojen ilmoittamisvelvollisuus

Henkilötietojen ilmoittamisvelvollisuus

Jos se on täytäntöönpanon toimittamiseksi tarpeen, ulosottomies saa selvittää henkilön henkilöllisyyden. Jokainen, joka on toimituspaikalla, on ulosottomiehen sitä tiedustellessa velvollinen ilmoittamaan nimensä ja osoitteensa. Jollei mainittuja tietoja ilmoiteta, ulosottomies voi pyytää poliisilta virka-apua henkilöllisyyden selvittämiseksi.

Jos se on täytäntöönpanon toimittamiseksi tarpeen, ulosottomies saa selvittää henkilön henkilöllisyyden. Jokainen, joka on toimituspaikalla, on ulosottomiehen sitä tiedustellessa velvollinen ilmoittamaan nimensä ja osoitteensa. Jollei mainittuja tietoja ilmoiteta, ulosottomies voi pyytää poliisilta virka-apua henkilöllisyyden selvittämiseksi.

Poliisin antama virka-apu ulosottomiehelle on maksutonta.

Voimassa oleva laki

82 §

Voimakeinot täytäntöönpanon toimittamiseksi

Ulosottomiehellä on oikeus etsiessään ulosmittauskelpoista omaisuutta, muuta täytäntöönpanon kohdetta tai asiassa selvitystä taikka päästäkseen täytäntöönpanon edellyttämiin tiloihin tarvittaessa avata tai avauttaa lukkoja ja ovia sekä täytäntöönpanon toimittamiseksi käyttää muita vastaavia voimakeinoja siinä määrin kuin niitä voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää perusteltuina sekä saada poliisilta virka-apua. Asianomaiselle on kuitenkin varattava tilaisuus toimia itse, jollei täytäntöönpano sen johdosta vaarannu.

83 §

Henkilöön kohdistuvat voimakeinot

Jos ulosottomies kohtaa vastarintaa, jolla pyritään estämään täytäntöönpano tai sitä tuntuvasti vaikeuttamaan, ulosottomiehellä on oikeus saada poliisilta virka-apua. Ulosottomies saa vastarintaa kohdatessaan itsekään käyttää sellaisia vastarinnan murtamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita täytäntöönpanotehtävän laatu, vastarinnan vaarallisuus sekä tilanne muutoinkin huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

108 §

Virka-apu muulta viranomaiselta

Poliisi ja muu viranomainen ovat velvollisia antamaan ulosottomiehelle täytäntöönpanossa tarpeellista virka-apua.

Ulosottoylitarkastaja saa pyytää virka-apua muulta viranomaiselta, jos asia on kiireellinen.

Ehdotus

82 §

Voimakeinot täytäntöönpanon toimittamiseksi

Ulosottomiehellä on oikeus etsiessään ulosmittauskelpoista omaisuutta, muuta täytäntöönpanon kohdetta tai asiassa selvitystä taikka päästäkseen täytäntöönpanon edellyttämiin tiloihin tarvittaessa avata tai avauttaa lukkoja ja ovia sekä täytäntöönpanon toimittamiseksi käyttää muita vastaavia voimakeinoja siinä määrin kuin niitä voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää perusteltuina sekä saada poliisilta virka-apua *maksutta*. Asianomaiselle on kuitenkin varattava tilaisuus toimia itse, jollei täytäntöönpano sen johdosta vaarannu.

83 §

Henkilöön kohdistuvat voimakeinot

Jos ulosottomies kohtaa vastarintaa, jolla pyritään estämään täytäntöönpano tai sitä tuntuvasti vaikeuttamaan, ulosottomiehellä on oikeus saada poliisilta virka-apua *maksutta*. Ulosottomies saa vastarintaa kohdatessaan itsekään käyttää sellaisia vastarinnan murtamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita täytäntöönpanotehtävän laatu, vastarinnan vaarallisuus sekä tilanne muutoinkin huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

108 §

Virka-apu muulta viranomaiselta

Poliisi ja muu viranomainen ovat velvollisia antamaan ulosottomiehelle täytäntöönpanossa tarpeellista virka-apua.

Ulosottoylitarkastaja saa pyytää virka-apua muulta viranomaiselta, jos asia on kiireellinen.

Poliisin antama virka-apu ulosottomiehelle ja ulosottoylitarkastajalle on maksutonta.

Luonnos 6.6.2022

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

asevelvollisuuslain 125 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asevelvollisuuslain (1438/2007) 125 § sellaisena kuin se on laissa 147/2010 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

125 §

125 §

Poliisin antama virka-apu

Poliisin antama virka-apu

Aluetoimiston pyynnöstä poliisi noutaa ilman laillista estettä pois jääneen asevelvollisen kutsuntaan, aluetoimiston määräämään tarkastukseen tai palvelukseen taikka antaa asevelvolliselle määräyksen ilmoittautua aluetoimistossa.

Aluetoimiston pyynnöstä poliisi noutaa *maksutta* ilman laillista estettä pois jääneen asevelvollisen kutsuntaan, aluetoimiston määräämään tarkastukseen tai palvelukseen taikka antaa asevelvolliselle määräyksen ilmoittautua aluetoimistossa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 38 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 38 a § sellaisena kuin se on laissa 689/2021 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

38 a §

38 a §

Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin virka-apu Puolustusvoimille

Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin virka-apu Puolustusvoimille

Puolustusvoimilla on oikeus saada poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja Tullilta tarpeellista virka-apua tässä laissa säädetyn rikosten selvittämiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Puolustusvoimilla on oikeus saada virka-apua, jos virka-avun antaminen voi tapahtua vaarantamatta virka-apua antavalle viranomaiselle säädettyjen muiden tehtävien suorittamista

Puolustusvoimilla on oikeus saada poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja Tullilta tarpeellista virka-apua tässä laissa säädetyn rikosten selvittämiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Puolustusvoimilla on oikeus saada virka-apua, jos virka-avun antaminen voi tapahtua vaarantamatta virka-apua antavalle viranomaiselle säädettyjen muiden tehtävien suorittamista.

Poliisin antama virka-apu puolustusvoimille on maksutonta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

siviilipalveluslain 103 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan siviilipalveluslain (1446/2007) 103 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

103 §

103 §

Poliisin virka-apu siviilipalvelusvelvollisen toimittamiseksi palvelukseen

Poliisin virka-apu siviilipalvelusvelvollisen toimittamiseksi palvelukseen

Jos siviilipalvelusvelvollinen jättää saapumatta palvelukseen tai lopettaa sen, siviilipalveluspaikan on ilman aiheetonta viivytystä pyydettävä siviilipalvelusvelvollisen kotipaikkakunnan tai siviilipalveluspaikan sijaintipaikkakunnan poliisilta virka-apua hänen etsimiseksi ja palvelukseen toimittamiseksi. Poliisin on tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin tavoittamatta jääneen siviilipalvelusvelvollisen etsintäkuuluttamiseksi.

Jos siviilipalvelusvelvollinen jättää saapumatta palvelukseen tai lopettaa sen, siviilipalveluspaikan on ilman aiheetonta viivytystä pyydettävä siviilipalvelusvelvollisen kotipaikkakunnan tai siviilipalveluspaikan sijaintipaikkakunnan poliisilta virka-apua hänen etsimiseksi ja palvelukseen toimittamiseksi. *Poliisin antama virka-apu siviilipalveluspaikalle on maksutonta.* Poliisin on tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin tavoittamatta jääneen siviilipalvelusvelvollisen etsintäkuuluttamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

13.

Laki

työtapaturma- ja ammattitautilain 253 ja 254 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työtapaturma ja ammattitautilain (459/2015) 253 §:n 2 momentti ja 254 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

253 §

Vakuutusyhtiön ja Tapaturmavakuutuskeskuksen valvontaan liittyvä tarkastusoikeus

Tarkastuksen tekemistä varten vakuutusyhtiöllä ja Tapaturmavakuutuskeskuksella on oikeus saada virka-apua poliisilta ja muilta viranomaisilta.

254 §

Tietojen tarkastaminen työnantajan asiakirjoista

Vakuutuslaitoksella on oikeus tarkastaa työnantajan asiakirjoista työnantajan tämän lain mukaisen tietojenantovelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen oikeellisuus. Vakuutuslaitoksella on oikeus saada poliisilta ja muulta viranomaiselta virka-apua edellä tarkoitettujen tietojen saamiseksi.

253 §

Vakuutusyhtiön ja Tapaturmavakuutuskeskuksen valvontaan liittyvä tarkastusoikeus

Tarkastuksen tekemistä varten vakuutusyhtiöllä ja Tapaturmavakuutuskeskuksella on oikeus saada virka-apua poliisilta ja muilta viranomaisilta. *Poliisin antama virka-apu on vakuutusyhtiölle ja Tapaturmavakuutuskeskukselle on maksutonta.*

254 §

Tietojen tarkastaminen työnantajan asiakirjoista

Vakuutuslaitoksella on oikeus tarkastaa työnantajan asiakirjoista työnantajan tämän lain mukaisen tietojenantovelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen oikeellisuus. Vakuutuslaitoksella on oikeus saada poliisilta ja muulta viranomaiselta virka-apua edellä tarkoitettujen tietojen saamiseksi. *Poliisin antama virka-apu on vakuutuslaitokselle maksutonta.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .